

MLADIKA

September 2010

cena 4,00 €

Štev. 7

ENOTNOST SLOVENSKEGA PROSTORA

Uvodnik

DRAGA 2010

Fotokronika

DRAGO ŠTOKA

*Stanku Janežiču
v slovo*

MILAN GREGORIČ

BRUNO VOLPI LISJAK

NATAŠA STANIČ

*Slovenska gostoljubnost
v Južni Ameriki*

Enotnost slovenskega prostora	1
Tina Grandošek: Profesor Vujica in njegova težava	2
Avstrijsko državno priznanje pisatelju Levu Deteli	8
Vladimir Kos: O oranžnem poletju	8
Peter Merku: Moje življenje v Nemčiji (XXI)	10
Primož Sturman: Manjšina onkraj šengenskih zapornic (5)	12
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	13
Pod črto: Splača se biti Slovenec	15
Lija Feroaglia Bak: Zivela, Rozeta!	16
Vladimir Kos: Jazz o lenobi	18
Milan Gregorič: Bruno Volpi Lisjak	18
Vladimir Kos: 2. 6. 2010 po Japonskem času	20
Nataša Stanič: Slovenska gostoljubnost v Južni Ameriki	21
Draga 2010 – fotokronika	26
Generacija X: David Bandelj	28
Drago Štoka: Stanku Janežiču v slovo	31
Antena	32
Ocene:	
Knjige: Z. Tavčar, Žarenje (V. Purič); Tre vallate tre culture (M. Jevnikar); M. Bradeško, Privlačna Slovenija (C. Velkovrh)	38
Knjižnica Dušana Černeta (94)	40

Na platnicah:

Za smeh in dobro voljo; Listnica uprave

Priloga: RAST 3 - 2010

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307

uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu
dne 21.4.1999 pod številko 114276.

Vpisana v seznam ROC dne 15.10.2005
pod številko 11721.

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne 6.4.1957

ISSN 1124 – 657X

Tisk: Graphart srl - Trst

Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

IZHAJA DESETKRAT V LETU LETO LIV.

Novo pri Mladiki

Carlo Mucci – Marjeta Humar

SLOVAR

*Slovensko-italijanski in italijansko-slovenski slovar
elektronike, elektrotehnike in telekomunikacij*

Založba Mladika je v sodelovanju z Inštitutom za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU izdala nenadomestljiv priročnik Slovar slovensko-italijanskih in italijansko-slovenskih izrazov elektronike, elektrotehnike in telekomunikacij, ki sta ga pripravila Carlo Mucci in Marjeta Humar. Knjiga obsega preko 500 strani in bo koristen pripomoček za vse, ki so podoben slovar že dolgo pogrešali.

SLIKA NA PLATNICI: Pisatelj Drago Jančar je na Dragi 2010 v nedeljo popoldne predaval na temo Pisatelj med umetnostjo in angažmajem (foto Peter Cvelbar).

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češcut, Danilo Čotar, Liljana Filipčič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemač, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Enotnost slovenskega prostora

Nesrečne izkušnje naroda v njegovi preteklosti ne bi smele biti konstitutivni element države, pa vendar bodo Narodni dom, koroški plebiscit in Bazovica, naše tri velike nesreče, za vedno ostale zapisane v slovenski zgodovini. So temeljni dogodki, ki bi morali služiti pri gradnji narodne zavesti in močnega občutka pripadnosti prostoru, jeziku in kulturi. Zgodile so se na slovenskem etničnem ozemlju, pa naj nam drugi še tako zamerijo to našo trditev, na ozemlju, ki je od visokega srednjega veka imelo kontinuiteto z matičnim narodom. Premešavali smo se s staroselci, sosedi in z vsemi, ki so hodili tod mimo, zato je boljše, da ne prisegamo na krvno ali genetsko pripadnost, vendar smo skozi poldrugo tisočletje ohranili jezik in ga kulturno razvili, kar pomeni, da smo se pravočasno priborili do identitete in da tudi v številkah nismo bili tako neznatni, čeprav je res, da smo zaradi objektivnih okoliščin do države prišli med zadnjimi. Ne smemo pozabiti, da so v Evropi še številčno znatno močnejše narodne skupnosti, ki še čakajo na svojo državo.

Resnično pa je, da so se omenjene tri naše velike nesreče zgodile na robu slovenskega etničnega prostora, na teritoriju, ki ne pripada slovenski državi. To pomeni, da je naš današnji celoviti obračun s preteklostjo negativen – izgubili smo teritorij in ljudi, ki so se zaradi nasilja ali prilagodljivosti asimilirali (drobec pridobljene obale gotovo ne odtehta izgubljenega). Res pa je tudi, da je to zgovoren dokaz o tem, da nismo bili agresivni do sosedov, ker smo vse naokoli samo izgubljali, a to nam ne more biti v posebno zadovoljstvo, ker smo vseeno deležni očitkov ekspanzionizma.

Ne glede na vse to pa vse tri velike nesreče in njene posledice dajejo slovenskim manjšinam na izgubljenem ozemlju pravico, da se imamo za konstitutiven element, če že ne države, gotovo pa naroda. Naše prepričanje o tem je dobilo potrditev na dveh pobudah, ki sta se zvrstili v drugi polovici poletja, v mislih imamo Štanjel in Drago. Udeležba na spominski slovesnosti v Štanjelu v čast žrtev vseh totalitarizmov dokazuje, da matica upošteva zamejce kot polnopravni del narodovega telesa in da se tako potrjuje enotnost slovenskega prostora ne glede na meje, ki jih vizualno ni več, a so še kako prisotne več ali manj v podzavesti mnogih rojakov. Zakaj? Zato, ker so se pasivno sprijaznili s tisto mejo, ki je sicer 10 let po drugi svetovni vojni že izgubila značilnosti železne zavese, a je iz nas sosedov, prijateljev, sorodnikov, rojakov kljub temu naredila drug drugemu tujce, brez skupnega jezika, ki bi nam omogočil komuniciranje na višji ravni in nesposobne so-čustvovanja ob izgubljenih nekdanjih skupnih vrednotah. Posledice bodo še dolgo očitne in vprašanje je, ali nismo kaj že dokončno zamudili.

Požig Narodnega doma je bil prvo dejanje rojevajočega se fašizma, a je bil neposredna posledica večdesetletnega netenja protislovenske mržnje. Kljub temu, da je druga svetovna vojna odplaknila fašizem, pa je protislovenstvo prisotno v marsikaterem okolju in še vedno plačujemo njegove učinke od Kanalske doline in Rezijske – tamkajšnje dogajanje je zelo zgovorno – pa vse do morja, ki je julija bilo priča spravnemu koncertu treh predsednikov. Opazni so tudi drugi spodbudni znaki o pozitivnih premikih v dobro manjšine, a smo še zelo daleč od normalizacije razmerja večine do manjšine. To velja za vsa okolja, v katerih živijo slovenske manjšine, kakor je dokazala koroška okrogla miza na Dragi. Toliko bolj je zato potrebna volja slovenske države, ki je nosilna struktura naroda, da gleda na svoje manjšine ne kot na breme, ki ovira odnose s sosedami, pač pa kot svoj polnopraven sestavni del.

Tina Grandošek

Profesor Vujica in njegova težava

Novela priporočena na 38. literarnem natečaju Mladike

Teško bi rekli, kdaj natanko je profesor Vujica prenehal zahajati v mestno filharmonijo. Vsekakor je bilo to še pred sezono, v kateri je orkester po daljšem času spet igral Mejerholda in Brahmsa, ki ju je prav on tako zelo oboževal, in malo pred tistim, ko so po nekaj letih premora v hišo spet povabili dirigenta iz tujine. Kajti minilo je kar nekaj časa, da se je neprijetnost, povezana s profesorjem Vujico, razrešila.

Na začetku je treba povedati, da je bil profesor Vujica dolga dolga leta v mestni filharmoniji reden gost. Prihajal je praktično na vsak koncert. Njegov sedež – balkon, levo, prva vrsta, sedež številka tri – je bil vedno rezerviran samo zanj in za nikogar drugega. Rezervacije mu ni bilo potrebno več obnavljati, kajti mična gospodična na blagajni, ki se je kot blagajničarka v mestni filharmoniji zaposlila kakšno leto preden so se pričele neprijetnosti, je ob opisu svojih delovnih nalog zelo kmalu izvedela, da je nujno, da za vsak koncert rezervira točno ta sedež – torej balkon, levo, prva vrsta, sedež številka tri – za gospoda, ki zelo redno prihaja v njihovo ugledno hišo glasbe. Od dežurnega gasilca, ki je moral zaradi poostrelega zakona o požarni varnosti vsak večer dežurati na koncertih in skrbeti, da ob večjih prireditvah dvorana ni bila prepolna ter da so bili gasilni aparati nenehno pod ustreznim pritiskom, od dežurnega gasilca je mična blagajničarka torej izvedela, da je profesor Vujica velik in spoštovan gospod. Zdaj je sicer že nekaj let v pokoju, a pred tem ... »Pred tem, draga kolegica,« je šepetal dežurni gasilec med koncertom, ko se je tako ali tako moralo govoriti šepetaje, medtem ko se je čisto približal steklu, za katerim je za blagajno sedela ona, na šipi pa puščal svojo sapo in, kot je takoj opazila, tudi kapljice sline, »pred tem, draga kolegica, je bil profesor Vujica najbolj spoštovan glasbeni kritik v vsej državi in ne pozabite, vi, ki ste še tako mlada, da je to takrat pomenilo skupno veliko državo, ki je premogla kar nekaj glasbenih strokovnjakov, a nobenega tako pomembnega, tako uspešnega, tako dobrega in

tako spoštovanega, kot je prav naš profesor Vujica,« je hlastno šepetal dežurni gasilec, ob tem pa pozorno opazoval gladko in svežo kožo na vratu mične blagajničarke. »Da, da, profesor Vujica,« je rekla gospa čistilka, ki je tudi tistega večera kot ponavadi čistila kar med koncertom, saj si ni in ni dala dopovedati, da bi bilo bolje, ko bi v svoji strašljivo neelegantni halji in z nepogrešljivo metlo ter krpo počakala, da bo koncerta konec, ne pa da je neumorno vihtela svoje pripomočke in se ni počutila prav nič nenavadno, ko je opravljala to, čemur je vedno malo otožno rekla »moje poslanstvo«, medtem ko so mimo nje na velike koncerte prihajali gospodje v frakih, klobukih in z dolgimi črnimi dežniki, pa gospe v krznenih plaščih, s podloženimi usnjenimi rokavicami, v večernih toaletah in sveže polakiranih pričeskah. Gospa čistilka je s svojim sokoljim očesom zaznala slino in sapo na steklu med mično blagajničarko in dežurnim gasilcem ter brž prihitela, da počedi to malo umazanijo, s svojim ostrim sluhom pa ujela nit pogovora in seveda pristavila še svoj lonček: »Da, da, profesor Vujica, on je gospod prve vrste. Takšnih ni več. Tudi vi boste težko našla kakšnega takšnega kavalirja. Tako je to. Gospoda profesorja boste takoj prepoznala po tem, kako je prijazen in eleganten. Kako se prikloni in privzdigne svojo čepico. Takih ni več, saj pravim. A ste vedeli, da nam ženskam vsak osmi marec prinese rože?« Mična blagajničarka tega seveda ni mogla vedeti, zato pa se je lanskega osmega marca še zelo dobro spominjal dežurni gasilec, ki se na ta dan nekako nikoli ni najboljše izkazal ali naravnost rečeno, na dan žena je vedno znova gladko pozabil. »Profesor Vujica je pisal za naš najpomembnejši časopis. Kar je napisal on, je držalo kot pribito. Nihče se mu ni upal postaviti po robu,« je pohitel dežurni gasilec, da se ne bi predolgo ukvarjali z rožami in osmim marcem, »bil je avtoriteta prve vrste, veste,« se je spet nevarno približal steklu pred blagajno, da se je mična blagajničarka samodejno pomaknila nekoliko nazaj, gospa čistilka pa si je že pripravila krpo, da posre-

duje v kritičnem trenutku, ko bi se na steklu spet pokazala slina. »Kar se mene tiče, je še vedno,« je pribila gospa čistilka, dežurni gasilec pa jo je jezno pogledal in spet pohitel, »seveda, seveda, še vedno je avtoriteta, ki ji nihče ne seže do kolen. Res pa je, da je v pokoju in je prenehal pisati za časopise. A še vedno prihaja in še vedno zelo uživa v glasbi. Naš orkester ima zelo rad. Našo hišo tudi. Vedno je govoril, da se tu počuti kot doma. Prav zato je pomembno, da ga vedno čaka njegov stol. Veste, on ne bo nikoli rezerviral. Nikoli vas ne bo poklical, ali se postavil v vrsto. Pravzaprav je to škoda, ker ga tako ne boste поблиže spoznali. Ampak njegov stol mu morate kljub temu vedno nujno in brez parda rezervirati.« Mična blagajničarka je pokimala dežurnemu gasilcu, kot je pokimala tudi filharmoničnemu direktorju, ko ji je razlagal, kot je dejal, »eno najpomembnejših reči pri vašem poslu, ki je nikakor ne smete pozabiti, to je, da vedno, ampak res vedno rezervirate njegov sedež – to je balkon, levo, prva vrsta, sedež številka tri – tale je samo za profesorja Vujico«. Pri tem je filharmonični direktor tako izrazito zamahoval z rokami, da se je takrat še skorajšnja mična blagajničarka ustrašila, da bo podrl vazo z orhidejami, ki je stala ob robu njegove pisalne mize, a očitno ne dovolj daleč, da je njegove roke med nenehnim opletanjem, ne bi oplazile, saj se je pogosto malo zamajala. »Razumem, razumem,« je pokimala takrat skorajšnja mična blagajničarka, »najbrž imate način, kako to zavedete v račune ... mislim, da ne bom imela potem kakšnih težav, da nisem prodala vseh sedežev ali kaj takega. Upam, da razumete, samo previdna sem, povsod drugod želijo prodati čim več, zato ...« Filharmonični direktor je še enkrat premeril mično blagajničarko skozi svoja stroga roževinasta očala, ki so že na daleč kazala na to, da je glava, na kateri počivajo, učena in razgledana, potem si je razrahljal še dokaz za njegov izbran okus, svileno kravato, ki jo je kupil v tujini, medtem pa so njegovi možgani premlevali pomislek, ali je za to delovno mesto res izbral pravo gospodično, takšno, ki bo znala dovolj ponižno izpolnjevati ukaze, ali pa ga je zaslepila njena gladka, mladostna in sveža koža. »Ah, ah, gospodična, pa sem mislil, da sva se razumela. Kaj ne vidite? Kaj ne razumete? Tu vendar ne gre za denar! Kaj pa je en sedež v tako veliki dvorani?! Saj vendar ne moremo biti tako malenkostni! To je vendar še vedno hiša kulture in ne tovarna za kovanje dobička. Jaz, jaz osebno vam kot direktor te hiše jamčim, da lahko profesor Vujica vsakič pride in koncert poslušá brezplačno, saj je vendarle že dolga leta naš častni član, njegova čast-

na slika visi v avli na častnem mestu, tega vendar ne moremo in ne smemo pozabiti!« Njegove roke so spet zaplavale po prostoru in vaza z orhidejami se je spet nekoliko zamajala, da bi se kriljenje nehalo in ne bi sprožilo kakšne nesreče s cveticami, je mična blagajničarka hitro in vdano pokimala.

Tako je torej bilo. Profesor Vujica je tudi po tem, ko je mična gospodična že uradno postala mična blagajničarka, še naprej vsak večer pridno prihajal na koncerte, ona mu je vedno rezervirala njegov sedež in on ji je v zahvalo vsakič prijazno pokimal ter privzdignil svojo čepico.

Ni natanko jasno, kdaj so se pričele prve pritožbe nad obnašanjem profesorja Vujice. Nekateri so trdili, da je bilo to v sezoni, ko je mestna filharmonija gostila priznanega dirigenta iz Združenih držav, drugi so bili prepričani, da je bilo to že prej, da naj bi se prvi znaki pokazali na ciklu koncertov za brenkala, ko so motnje ravno zaradi tišjih instrumentov postale najbolj očitne.

Mična blagajničarka je, da je nekaj resno narobe, prvič opazila, ko se ji je po koncertu pred okence postavilo nekaj nezadovoljnih poslušalcev, ki so želeli povračilo stroškov za vstopnice, ker, kot so odločno povedali, zaradi nenavadnih in predvsem zelo motečih zvokov v dvorani niso mogli v koncertu uživati tako, kot so upali, da bodo lahko. »Ne vem, kaj je to danes sploh bilo, ampak bilo je izredno moteče,« je ostro dejala gospa s klobučkom in se pri tem razburjeno pahljala z vstopnico. »Slišalo se je nekako tako, kot bi nekdo ves čas koncerta pogrkaval,« jo je dopolnil najbrž njen mož. »Ne, ne,« se je v pogovor vmešala mlada mozoljava ženska z očali, ki so ji nenehno lezla na nos, »bilo je, kot bi sesal tobak.« »Kje pa! Jaz bi rekla, da je imel operacijo grla in zdaj nenadzorovano spušča takšne zvoke,« se je vmešala že naslednja dama, ki je bila še najbolj razburjena in so se ji zato po vratu zaradi hitrega in plitkega dihanja naredili veliki rdeči madeži. »Vsekakor je to nedopustno,« je pribil poslovnež s kovčkom in položil svojo vstopnico pred mično blagajničarko. »Jaz hočem svoj denar nazaj!« »Jaz tudi, jaz tudi, jaz, še jaz, ja, ja, jaz tudi, še moja ...« je pred mično blagajničarko, ki je prestrašeno opazovala skupino nejevoljnih obiskovalcev, rasel kupček z vstopnicami. Še sama je pri tem pričela dihati hitro in plitko, a je hvalabogu premogla še dovolj sape, da je po telefonu poklicala filharmoničnega direktorja, ki ga prav tisti večer ni bilo na koncertu, da ga povpraša za nasvet. Filharmonični direktor se je v hipu, ko mu je mična blagajničarka

povedala, kaj se dogaja, spomnil slutnje, ki ga je obšla na uvodnem pogovoru z njo, ter si rekel, da bo tovrstna svarila v prihodnje upošteval. »Ja, kaj pa mislite! Saj vendar ne moremo kar tako vračati denarja, če se zgodi, da se nam med občinstvo nama-la nek čudak, ki ne zna biti tiho! Mi smo odgovorni za orkester in ne za ljudi! Saj vendar ne moremo skrbeti za to, da bo sedemsto ljudi v dvorani dalo mir!« Mična blagajničarka je slišala, kako je ton filharmoničnega direktorja iz besede v besedo strmo naraščal, zdelo se ji je celo, da sliši zrak, ki ga v njegovi domači jedilnici režejo njegove roke, potem pa je zagotovo slišala še, kako se je nekaj na drugi strani slušalke podrlo in razbilo, nato se ji je zdelo, da je direktor ene najpomembnejših kulturnih ustanov v mestu spustil še eno ali dve zelo nekulturni besedi, ob tem pa pravilno ugibala, da je hip pred tem razbil domačo vazo s svežimi orhidejami, ki mu jo je za dekoracijo ob večerji pripravila njegova žena, edina, ki je vedela, kako zelo zelo rad ima prav te cvetlice.

A tu so se težave šele pričele. Kmalu se je pokazalo, da omenjeni moteči glasovi prihajajo od samega profesorja Vujice, velecenjenega in velespoštovanega častnega člana mestne filharmonije, ki je to hišo kulture obiskoval že dolga dolga leta in nič ni kazalo, da bi v prihodnje nameraval opustiti to svojo sicer zelo lepo in zelo kulturno navado. Težava pa je bila v tem, da so se nenavadni zvoki profesorja Vujice samo še stopnjevali in da gospod profesor svojega nenavadnega piskanja, nosljanja, sesanja ali kakorkoli so to vsak po svoje imenovali razburjeni obiskovalci koncertov, ni imel pod nadzorom. Še več: vse bolj se je zdelo, da se profesor Vujica svoje motnje niti ni zavedal. Občinstvo si je sicer na vse kriplje prizadevalo, da bi njemu, ki je na zunaj vendar dajal vtis prijaznega priletnega gospoda, s katerim se bo dalo vse mirno dogovoriti, pojasnilo, kako zelo moteči so njegovi zvoki. »Poslušajte gospod,« se je k njemu tako nekoč med odmorom nagnila gospodična pri tridesetih, »vljudno vas prosim, če nehate s temi nenavadnimi zvoki, zelo so moteči, veste,« se mu je skušala ob tem še prijazno nasmehiti. A profesor Vujica jo je samo presenečeno pogledal, oči so se mu zataknilo na njenem živahno kipečem dekolteju, ki se je tako prijazno sklanjal naprej, nasmešek, ki ga je ob tem razkošnem razgledu obšel kar sam od sebe in ga je šele čez nekaj hipov delil tudi z obrazom gospodične, pa si je ta razlagala povsem napačno. Zavila je z očmi in nekaj jezno zašepetala na uho prijateljici, ki se je prav tako namrdnila. To je bil samo eden od mnogih

primerov, ko so gostje koncerta poskušali utišati nenavadne zvoke profesorja Vujice. Vsak tak poskus se je končal precej podobno: užaljeni in razburjeni gost je bolj ali manj vljudno nagovoril profesorja Vujico, ta pa je vsakega prav prijazno pozdravil s tihim, skoraj plahim nasmehom in vljudnim kimanjem, ki so si ga ljudje zelo različno razlagali. »Poslušajte, gospodična ali gospa ali kar koli že ste,« jih je nekoč po koncertu od obilnega gospoda spet slišala mična blagajničarka, »tale gospod je čudak. Zdi se mi, da ne razume našega jezika. Samo hecno gleda, se smehlja in prikimava. Najbrž mu v glavi manjka kak kolešček.« Gospodov obilen trebuh je grozil, da bo podrli pult blagajne, zato se je mična blagajničarka enkrat za spremembo razveselila filharmoničnega direktorja, ki je nezadovoljnemu gostu hitel pojasnjevati »veste, gospod, tale gospod je vendar sam profesor Vujica, velika eminenca v svetu glasbe. Če se malo spoznate na muziko boste vedeli o kom govorim. Njega vendar ne moremo kar tako obtožiti, da mu manjka kak kolešček, samo pomislite na njegovo življenjsko delo, na poslanstvo, ki ga je opravljal in ga seveda še vedno. Takšnega genija vendar ne morete obsojati, če med koncertom enkrat ali dvakrat zakašlja, lepo vas prosim. Spomnite se njegovih dosežkov, pomislite, kaj vse je storil za razvoj glasbe pri nas in njegovo kašljanje se vam bo zdelo naravnost banalno.« Obilni gospod si je poravnal suknjič, si z robčkom obrisal potno čelo in sklonjenega pogleda dejal samo še »no, seveda, seveda, če pa je to on, potem je stvar drugačna, on je za nas veliko naredil, seveda, seveda,« je ponavljal in zmečkal vstopnico, pri tem pa se hitro in nerodno umaknil izpred blagajne, da se je mični blagajničarki zazdelo, da gospod pravzaprav niti ni natančno vedel, kaj je tisto, kar je profesor Vujica velikega storil, a mu je bilo preveč nerodno, da bi to priznal.

A takšna opravičila so kmalu naletela na gluha ušesa. Vse več in več je bilo ljudi, ki so se pritoževali nad tem, da koncertov v tako pomembni in veličastni ustanovi kot je mestna filharmonija ne morejo več poslušati zaradi čudaškega profesorja, ki ima težave s pljuči ali grlom ali jezikom ali zobno protezo – interpretacije, od kod prihajajo nenavadni glasovi, so bile še vedno izjemno raznolike. Težava je kmalu dobila še večje razsežnosti, kajti ne samo, da so glasovi profesorja Vujice postali tako glasni, da so motili že dobršen del dvorane, zdaj so se pritoževali že dirigenti in glasbeniki, programski direktor pa si ni več upal na gostovanje v hišo pripeljati glasbenih gostov iz tujine.

Filharmonični direktor je sprevidel, da bo treba čim prej ukrepati, zato je v svoji pisarni sklical urgentni sestanek, na katerem naj bi svojim podrejenim predstavil načrt, ki bo pomagal počasi, a zanesljivo iz njihove hiše spraviti profesorja Vujico, velikega glasbenega poznavalca in dolgoletnega častnega člana mestne filharmonije. »Je že tako, da ne gre drugače,« je pričel filharmonični direktor in pri tem spet vehementno mahal z rokami, čeprav sploh še ni prišel do bistva, ki bi ga bilo z govorico rok smiselno podčrtati, »včasih naše delo ni zelo plemenito, a profesorja Vujice se moramo odkrižati, če želimo še naprej ostati najpomembnejša glasbena ustanova v našem mestu,« sam pri sebi je pomislil tudi na to, da se mu čez pol leta izteče mandat za mesto direktorja in da prave alternative za to službo, če ne bo ponovno imenovan, pravzaprav nima. »Vsak od nas bo moral nekaj prispevati k temu,« je nadaljeval filharmonični direktor, medtem ko mu je pogled potoval od enega do drugega podrejenega. »Vi, gospa tajnica, odslej profesorju Vujici ne boste več pošiljali programov in vabil,« gospa tajnica je pokimala in si to hitro ter molče pribeležila v svojo beležko. »Vi, tehnični vodja, vi boste odslej koncerte pričenjali petnajst minut prej,« tehnični vodja je debelo pogledal, globoko vdihnil in pričel »no, to bo pa težko, že desetletja pričenjamo ob osmih in ljudje so navajeni ...« filharmonični je odločno zamahnil z obema rokama, da se je vaza z orhidejami spet nevarno zamajala, »ljudje so navajeni tudi, da imajo med koncertom mir, pa zdaj že nekaj časa ni več tako, kajne?!« Filharmonični se je nato obrnil še k programskemu direktorju »nič več Brahmsa in Mejerholda za nekaj časa, ta dva ima profesor Vujica najraje,« programski je podobno kot prej tehnični zajel sapo in začel »da posegate v program zaradi take neumnosti, to pa je že preveč, saj smo ga vendar odobrili pred sezono, ne morem zdaj orkestru naročiti, da v manj kot dveh tednih naštudira nov koncert ...« Filharmonični si je popravil kravato in pogladil svojo veliko in gladko pisalno mizo »koliko krat moram še povedati, da je zadeva resna in da se moramo boriti z vsemi sredstvi?!« Programski je sklonil glavo. »Samo še ena zadeva je ostala,« se je direktor zdaj počasi in previdno obrnil k mični blagajničarki, ki se je, ko je zaznala njegov vrtajoči pogled, ugnezdila še malo globlje v svoj sicer neudoben in trd stol. »Rezervacija sedeža. Odslej profesor Vujica ni več upravičen do nje.« Besede so obvisle v gostem zraku pisarne. Filharmonični direktor je šel do konca. Gospa tajnica in gospa čistilka si nista upali dihati, programski in tehnični sta samo stisnila ustnice, mična blagajni-

čarka pa si je vendarle drznila spregovoriti: »Ampak, ampak ... Ko sem prišla, ste rekli, da je to nujno. Da brez tega ne gre. Da je to moja najpomembnejša naloga ...« Filharmonični je imel zdaj že dovolj vprašanj in ugovorov. »Poglejte ... Pogledal sem naše finance. Če vas kdo kaj vpraša, se izgovorite na to. Profesor Vujica k nam zastonj prihaja že več kot dvajset let. Na leto imamo od sto do sto petdeset koncertov. Pa si izračunajte, koliko je to vstopnic in koliko je to denarja. S takim zneskom bi lahko že zdavnaj kupili nova okna. Ne želim, da mi kdo kdaj očita, da se v tej hiši z denarjem ravna gospodarno. Razumete? Ljudje so tako naivni. Samo en prostor. Samo en sedež, porečejo. A koliko to znaša na letni ravni, kaj šele v desetletju in z obrestmi, tega pa se nihče ne vpraša. Dober gospodar pa bi se moral. In jaz sem dober gospodar,« je sestanek zaključil filharmonični direktor.

Tako se je torej zgodilo, da je profesor Vujica kar naenkrat prenehal prejemati obvestila o koncertih. Ker je še vedno lahko preveril spored v dnevnem časopisju, se je v mestni filharmoniji vendarle spet prikazal. A sprva žal ni bil pozoren na uro pričetka koncerta in tako se mu je zgodilo, da je zaradi spremenjenega urnika dvakrat ali trikrat zamudil začetek. Ko pa mu je kakšna dva tedna po tem, ko se je začel uresničevati neusmiljeni načrt filharmoničnega direktorja, vendarle uspelo priti pravočasno, je na njegovem sedežu že sedela ostra gospa srednjih let, ki se ni pustila odgnati in mu je nenehno kazala vstopnico, z njo nadležno mahala pred obrazom in zraven čebljala kot navita. Profesor Vujica, ki je doslej na vse neprijetnosti, ki so ga v zadnjem času doletele v mestni filharmoniji, odgovarjal z vsem znanim molkom in še bolj znanim zmedenim, a prijaznim smehljajem, je tokrat, ob pogledu na oddani sedež, na katerem je sicer sedel skoraj vse svoje življenje, prav žalostno in poklapano obstal pred vrati v dvorano, nasmešek pa mu je zdaj dokončno izginil z obraza. Namesto tega se je v pogled profesorja Vujice prikradla nepopisna žalost, oči so se vlažno zalesketale. Hostesi, ki je stala ob vratih in je prav tako dobila navodila, da se mora do profesorja Vujice obnašati kar se da hladno, se je starec zasmilil v dno duše, a ker se je po hiši takrat kot pav sprehajal filharmonični direktor, je ostala hladna in nedostopna. Prav kmalu je morala vrata zapreti in koncert se je pričel. Profesor Vujica je še malo postal, potem pa se vendarle obrnil in poklapano odkorakal proti garderobi, kjer je, ne da bi koga pogledal, dvignil svoj plašč in čepico, in se odpravil proti vratom. Začuda je vse to potekalo v čisti tišini in pro-

fesor Vujica ni med odhodom niti enkrat zanosljal, zakašljaj ali pogrkal ali kar koli je že ponavadi počel med koncerti. Hostese, ki so se že dalj časa norčevale iz nosljajočega in piskajočega starca, ki se jim je nenehno nasmihal, zdelo se jim je, da z nekakšno starostno pohoto, ki zna biti dekletom v cvetu mladosti še kako gnusna, te hostese so se zdaj prenehale hihitati in so ga v tišini s pogledi pospremile proti vratom, naenkrat se jim je zadelo, da je pravzaprav podoben njihovemu dedku ali staremu stricu, tistemu prijaznemu, ki je sicer že senilen in star, zato pa jim je še pred nekaj leti, ko so se še oglasile na kakšnem obisku, v žepe na skrivaj, da starši ne bi videli, tiščal bombone in čokolado. Dežurni gasilec ter gospa čistilka sta tudi ta večer kot ponavadi med koncertom obstala pred blagajno, da bi kakšno rekla z mično blagajničarko, ki se je v vsem tem času gospe čistilke prikupila s svojo nevsiljivo prijaznostjo, dežurnemu gasilcu pa z mladostno kožo in velikimi, prijaznimi rjavimi očmi. Tudi oni trije so samo molče spremljali profesorja Vujico, ki se je tiho in skoraj osramočeno brez pogleda in brez pozdrava poslovil od njihove hiše, ki so jo morali po strogih navodilih za dobrobit kulture in njihovih delovnih mest zaščititi tudi oni. Filharmonični direktor se je prav takrat umaknil v svojo pisarno, iz katere je imel dober razgled na vhod v hišo. Stal je pred oknom in opazoval vrata, ki jih je za sabo zapiral profesor Vujica, in si govoril, da je tako bolje, saj je moral zaščititi interese hiše in zaposlenih ter nenazadnje kulture in glasbe željnih prebivalcev tega mesta. Poleg tega se je tako izkazal kot dober gospodar hiše, kajti z odprodanim sedežem, ki jim je dolga dolga leta delal izgubo, bodo lahko v prihodnjih nekaj letih z obrestmi prihranili dovolj, da bodo na stavbi zamenjali prav vsa okna.

Profesor Vujica ni nikoli več obiskal mestne filharmonije. Hiša se je spet napolnila z zadovoljnimi poslušalci, kot tudi z zadovoljnimi zaposlenimi, ki so prav kmalu pozabili na profesorja Vujico. Filharmonični direktor je kaj kmalu z veseljem ugotovil, da se je sezona močno popravila in je obiskovalcev vse več, ob tem pa si ni mogel kaj, da ne bi bil vedno bolj prepričan, da bo njegov mandat v hiši prav gotovo podaljšan. Tehnični vodja je koncerte spet pričeval ob običajni uri, programski direktor je na program spet lahko uvrščal vse mogoče, tudi Mejerholda in Brahmsa, dežurni gasilec je še vedno pridno dežural pred blagajno, gospa čistilka je še kar praznila koše med koncerti, mična blagajničarka pa je odslej vse pogosteje razprodala celo dvorano, brez izjem, poleg tega pa se je za svojim blagajničarskim steklom pred

rahalo dolgočasnim, a zato toliko bolj vztrajnim gasilcem, čisto počasi pričela topiti. Hostese so spet veselo klepetale med koncerti in tudi med odmori, člani orkestra so bili zadovoljni, ker jih razen občasnega zvonjenja prenosnih telefonov, ki pa niso bili nič v primerjavi s prejšnjim neznosnim pogrkanjem, nosljanjem ali sesanjem, ni nič več zmotilo. Mestna filharmonija je svoja vrata spet na stežaj odprla tudi gostom iz tujine in vsem ostalim starim znancem, ki so v težkih časih zadnjih obiskov profesorja Vujice omenjeno hišo že skoraj odpisali.

Nekaj let potem ko je profesor Vujica še zadnjič stopil skozi vrata mestne filharmonije, je filharmonični direktor, ki je bil znova tik pred koncem mandata in ki spet ni imel načrta, kaj bi lahko poleg vodenja tako velike in pomembne hiše, kot je bila mestna filharmonija sploh še počel, sedel za svojo veliko pisalno mizo, na kateri so kot vedno v vazi počivale sveže orhideje, ter listal jutranji časnik. Na predzadnji strani mu je oko zastalo na drobnem besedilu v črnem kvadratu, ki je sporočalo, da je pred kratkim po hudi bolezni preminil profesor doktor Jakob Ciril Vujica, priznani glasbeni kritik in strokovnjak, ki je s svojim nezmotljivim okusom in pozornim ušesom dolga leta spremljal domačo in tujo glasbeno produkcijo ter zasledoval orkestralno glasbo pri nas ter ji s svojimi kritičnimi pripombami in usmeritvami pomagal, da se je povzpela na evropski nivo visoko visoke kakovosti. Filharmonični direktor je spet sunkovito zamahnil z obema rokama, kot je imel navado, in si potihoma dejal »to pa ni kar tako,« ter takoj poklical svojo novo, mlado in tudi mično tajnico, ki je pred dvema letoma zamenjala prejšnjo starejšo, zdaj že upokojeno gospo. Filharmonični direktor je o žalostni novici, kot se je izrazil sam, takoj obvestil svoje podrejene, še posebej programskega direktorja, ki je moral pripraviti poseben koncert, ki bo posvečen spominu na profesorja Vujico, »našega častnega člana, ki se mu naš narod lahko zahvali za leta in leta visokokakovostne glasbene izobrazbe in kritike, in ne nazadnje, se mu lahko naša hiša pa po vseh teh letih zahvali tudi za popolnoma nova okna,« je bil navdušen filharmonični direktor.

Tako so že čez dva tedna v mestni filharmoniji pripravili prav poseben večer, na katerem so muzicirali mnogi učenci profesorja Vujice, nastopili so številni njegovi znanci in prijatelji, ki so ga, kot so dejali, »cenili kot človeka z izjemnim poslušom ne samo za glasbo, pač pa tudi za sočloveka in njegovo stisko«. Po koncertu je zbrano občinstvo nagovoril celo sam filharmonični direktor, ki je povedal, da so

se v tejle hiši obiska profesorja Vujice dolga leta veselili vsak večer, dokler gospodu profesorju zdravje ni več dovoljevalo, da bi se lahko udeleževal dogodkov v mestni filharmoniji. »Kot vsak koncert, se tudi vsaka človeška pot enkrat konča,« je modroval filharmonični direktor in se veselil, ko je videl, kako mu v prvi vrsti prikimavata pomemben občinski veljak in predstavnik parlamenta, ki bosta že čez nekaj mesecev odločala o podaljšanju njegovega mandata. Kimali so tudi drugi gostje v dvorani in kimanje se je nadaljevalo še dolgo potem ko je bilo koncerta že konec in so se ljudje počasi odpravljali proti domu. Mična blagajničarka je po dolgem dolgem času spet samevala za svojim blagajniškim steklom, kajti dežurni gasilec se je zadnje čase naveličal njene očitno težko osvojljive trdnjave in se je vse več časa zadrževal v pisarni nove direktorjeve tajnice. Tako je malo razočarana blagajničarka tistega večera, ki je bil posvečen profesorju Vujici, zaključevala blagajno in vsake toliko pokimala gostom, ki so se mimo nje pomikali proti izhodu, ob tem pa prisluškovala njihovim pogovorom, ki so se skoraj vsi pletli okoli pokojnega profesorja. Slišati je imela marsikaj, tako je na primer dama v dolgem krznenem plašču svoji prijateljici razlagala, kako »profesor ni imel družine, čeprav naj bi se pred kakšnim letom od nekdaj pojavila mladenka, ki je trdila, da je njegova nezakonska hči, si moreš misliti, kaj takega,« potem je slišala šepetati drugo gospo z velikanskim pernatim klobukom, da je »profesor zadnje mesece preživel v domu za ostarele, čeprav si ga sploh ni mogel plačevati in je zato za sabo pustil precejšen dolg državi, in kdo bo zdaj vse to poravnal, to si lahko misliš, mi, davkoplačevalci, kdo pa?!« Največ pozornosti mične blagajničarke pa je zbudil visok gospod, ki se je v vrsti za izhod s svojim prijateljem ustavil neposredno pred blagajniškim okencem, da je blagajničarka njun pogovor lahko še posebej dobro slišala. »Nisem vedel, da je bil tvoj pacient,« je zamrmral drugi gospod, nekoliko nižje rasti. »Da, da. Dolga leta,« je pokimal visoki mož. »In?« je bil radoveden njegov kolega, »je bil res na koncu že čisto dementen za vse ostalo razen za glasbo, kot so govorili?« Visoki je zamahnil z roko in se grenko nasmehnil, »ah, to je bil nesrečen človek. Sploh ni bil dementen. Samo skrival se je za tem in za svojim zmedenim nasmehom. V resnici ga je mučilo čisto nekaj drugega. Poleg tega, da se mu je na stara leta nenavadno in neenakomerno zarasel nosni hrustanec, kar je povzročilo, da je včasih že neznosno glasno in neznosno nadležno nosljal, ga je zadela še ena težava, ki pa je bila zanj dosti hujša,« zdaj je visoki mož

govoril čisto potihlo, da bi mična blagajničarka najraje zlezla skozi ozko režo nad svojim pultom, da bi kaj slišala. »Veš ... oglušel je. Na koncu je bil popolnoma gluhi. Že takrat, ko je še zahajal sem, ni več kaj prida slišal, tako da sploh ne vem, zakaj se je toliko časa vračal. Moral je vendar trpeti na vsakem koncertu. Kdo bi ga razumel. Res pa je, da je pogosto govoril, da je ta hiša njegov drugi dom in da so zaposleni tukaj njegova družina, ki je nikoli ni imel,« oči visokega moža so se zdaj srečale z velikimi rjavimi očmi mične blagajničarke, ki je radovedno vlekla na ušesa. Ostro jo je pogledal, ko je videl, da prisluškuje, ona pa je samo povescila pogled. Počkala je, da so se zaprla vrata za možem, ki ji je odkril skrivnostno težavo, ki je očitno dolga leta trla profesorja Vujico. Zdaj si je upala spet pogledati navzgor. Ozrla se je na sliko profesorja Vujice, ki je visela na steni med drugimi uokvirjenimi častnimi člani, danes še posebej svečano okrašena z rožami, ki jih bo gospa čistilka že jutri vrgla preč, in svečami, ki jih bo dežurni gasilec zaradi strogih predpisov požarne varnosti upihnil še ta večer.

SLOVENSKA PROSVETA
in ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE
razpisujeta

XXXVI. TEKMOVANJE
ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2010. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

**SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti 3, Trst,
tel. 040 370846**

ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre 85, Gorica, tel. 0481 538128.

Avstrijsko državno priznanje pisatelju Levu Deteli

Avstrijski zvezni predsednik dr. Heinz Fischer je podelil na Dunaju živečemu dvojezičnemu pisatelju Levu Deteli za zasluge na literarnem in kulturnem področju in za dolgoletno povezovalno in posredniško delovanje med Avstrijo in Slovenijo častni naziv profesor.

Avstrijsko zvezno ministrstvo za pouk, umetnost in kulturo je priredilo 17. junija 2010 ob 13h v svojih prostorih na trgu Concordia v prvem dunajskem okraju (Concordiaplatz 2, Wien I.) posebno slovesnost. Na njej je o Levu Deteli in njegovem dvojezičnem slovensko – avstrijsko – nemškem udejstvovanju in številnih povezovalnih prizadevanjih spregovoril koroški Slovenec, zgodovinar, publicist in univerzitetni docent dr. Feliks J. Bister. Listino o častnem nazivu je avtorju izročil ministrski svetnik dr. Robert Stocker.

Lev Detela živi od leta 1960 v Avstriji. V slovenskem jeziku je objavil od leta 1964 do danes 28 različnih leposlovnih knjig, romane, pripovedi, zbirke poezije in krajše proze, eseje in drame. Do leta 1991 njegova dela niso mogla izhajati v Sloveniji. Izdajali so jih v Trstu, Celovcu, na Dunaju in v Buenos Airesu pri založbah slovenske manjšine in zdomcev (Mohorjeva založba v Celovcu, Slovenska kulturna akcija v Argentini). Šele leta 1991 je izšel v Ljubljani pod naslovom Poslednja gora izbor Detelove zgodnje proze, ki ga je uredil Brane Gradišnik. Leta 1993 je sledil v uredništvu Toneta Pavčka izbor avtorjeve poezije Duh in telo, za tem pa še več proznih in pesniških publikacij, še posebej z zanimanjem zapaženi spominski knjigi Emigrant 1960 – 1990 (Nova revija, Ljubljana 1989) in Dunaj na poštni znamki 1989 – 2006 (Celjska Mohorjeva družba, 2009).

Ljubljansko – mariborska založba VED, ki je v letu 2008 objavila že dve Detelovi pesniški zbirki in dvodelni zgodovinski roman o celjskih grofih in Veroniki Deseniški Tri zvezde, bo letos izdala novi Detelov utopično – satirični roman Propad, ki se dogaja v letu 2047. V njem avtor prikazuje polom Evropske unije, krizo vrednot in krizo kapitala ter med drugim razčlenjuje

»noro vojno« med Avstrijo, Hrvaško in Slovenijo – z reminiscencami na soško fronto v prvi svetovni vojni, kar pa ni, kot nam v uvodni besedi sporoča pisatelj, napoved resničnih dogodkov, temveč samo opis avtorjevih dolgih morečih sanj iz nezadostne sedanjosti.

V nemškem jeziku je izšlo 14 Detelovih leposlovnih del, proza, pesmi, drame in eseji, nazadnje pri dunajski založbi PODIUM januarja 2010 izbor avtorjeve slovenske lirike v njegovih lastnih nemških prevodih ter v prepesnitvah različnih prevajalcev, v drugem delu iste knjige pa še pregled njegove izvirne lirike v nemškem jeziku. V Bukarešti so poleg tega leta 2000 izdali v knjižni obliki romunski prevod leta 1995 objavljene Detelove nemške eksperimentalne pripovedne knjige Hinter dem Feuerwald (Za ognjenim gozdom). Poleg tega so prevodi De-

Vladimir Kos

O oranžnem poletju (in tisti Skrivnosti)

*Poletno oranžno narava prepeva,
tako jo naučil Umetnik je njen:
z oranžno naj barvo v srcé razodeva
en košček ljubezni, dva koščka za sen.*

*Ker komaj si upam tisto slutíti,
kar s čisto gotovostjo Sin je razkril:
rojeva še zdaj se z Očetove biti,
nikoli, nikoli ustvarjen ni bil.*

*Zato, kot obljublja, je krasna bodočnost –
Njun Duh nam jo v srcu pripravlja vsak dan.
Njun Duh je Ljubezen, ljubeča navzočnost
(če ni nam na srce potrkal zaman.)*

telove slovenske in nemške lirike in proze objavljene v različnih antologijah in v revialnem in časopisnem tisku v angleških, španskih, italijanskih, romunskih, madžarskih, slovaških, srbskih in albanskih prevodih in v prevodih v indijski jezik gujarati.

Od leta 1979 ureja Lev Detela skupaj z Wolfgangom Mayer Königom v nemškem jeziku revijo za mednarodno literaturo LOG, v kateri je v dobrih tridesetih letih izhajanja bilo natisnjeno že vidno število avtoric in avtorjev najrazličnejših narodov, jezikovnih skupin in kulturnih krogov. V tej reviji so v nemških prevodih objavljene tudi teksti slovenskih avtorjev, med drugim Edvarda Kocbeka, Borisa Pahorja, Draga Jančarja, Rudija Šeliga, Marjana Tomšiča, Tomaža Šalamuna, Francija Zagoričnika, Milene Merlak, Jureta Detele, Petra Semoliča, Valentina Polanška, Janka Ferka, Nika Grafenauerja, Franceta Forstneriča, Iva Antiča in številnih drugih.

Iz slovenščine je Lev Detela skupaj s Petrom Kerschejem in Mileno Merlak prevedel v nemščino poezijo, prozo, dnevnike in esejistiko Edvarda Kocbeka in jo izdal v dveh knjigah (Mohorjeva založba, Celovec 1997; založba Kitab, Celovec 2004). Poleg tega je med drugim pripravil izbor Panonskih pesmi Stanka Majcna v lastnih nemških prevodih ter izdal več literarnih antologij v nemškem jeziku.

O kulturnih dogodkih in novih slovenskih, avstrijskih in tujih literarnih knjigah je Lev Detela vedno znova poročal v avstrijskem, nemškem, švicarskem in slovenskem tisku ter v številnih oddajah različnih radijskih postaj. Za svoje literarno delo je prejel več literarnih nagrad na nemškem in avstrijskem prostoru, v Trstu poleg tega slovensko literarno nagrado Vstajenje, v Celovcu pa nagrado Mohorjeve založbe za zgodovinski roman Stiska in sijaj slovenskega kneza.

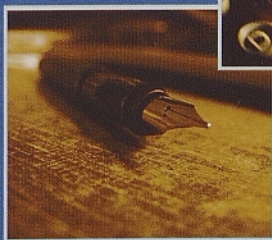
Literarni natečaj "MLADIKE"

1. Revija Mladika razpisuje XXXIX. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.

2. Na razpolago so sledeče nagrade:

PROZA	PESMI
prva nagrada 400 €	prva nagrada 200 €
druga nagrada 300 €	druga nagrada 150 €
tretja nagrada 250 €	tretja nagrada 100 €

3. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo prečrkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2010. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim

geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presejajo deset tipkanih strani (oziroma 30.000 znakov), ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset). Tekste lahko pošljete tudi po elektronski pošti na naslov: redakcija@mladika.com.

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisateljica Vilma Purič, prevajalka prof. Diomira Fabjan - Bajc, pisateljica Evelina Umek, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku – Prešernovem dnevu – na javni prireditvi in v medijih. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2011. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Rokopisov ne vračamo!

Peter Merkuš

Moje življenje v Nemčiji

XXI. Novi in stari znanci

Po desetih letih sem delal samostojno, in sicer skoraj izključno v inozemstvu. Bil sem pristojen za deset držav. Poleg celotnega evropskega vzhodnega bloka je moje delovno področje obsegalo tudi del Italije, Španijo in Portugalsko, kar pomeni, da sem kar precej potoval.

Zahodna Nemčija je bila v vseh ozirih naš najboljši kupec, saj so visokovoltna postrojenja in napeljave še dolgo potrebovali tako naše aparate kot tudi tehnično pomoč pri opremljanju ali prenovi, tako da je samo za Nemčijo bilo pristojnih vsaj dvajset kolegov. Šef oddelka, inženir Rimmark, čigar okrogla postava je že sama izdajala njegovo posebno ljubezen do piva, je bil prava dobričina. Skušal je tako porazdeliti Nemčijo med kolege, da je vsak izmed njih bil pristojen za tisto področje, od koder je bil doma, se pravi, da je med službenim potovanjem lahko obiskal tudi svoje domače ali celo pri njih prešpal. Sam sem imel srečo, da mi je poveril Trst, kjer je Siemens imela takrat lastno predstavništvo, kljub temu, da je za preostalo Italijo odgovarjal kolega Galle. Moj hotel je takrat bil vedno na očetovem naslovu. Ko pa je kakšna stranka kje drugje v Italiji potrebovala nekoga z znanjem italijanščine za pogajanja, sem bil seveda tudi na vrsti.

Starejši uslužbenci ENEL-a v sedemdesetih letih niso bili večji angleščine in še manj nemščine. Tako me je leta 1971 poklical na pomoč nekdanji študijski kolega iz Politecnica, inž. Furno, ki je bil v službi pri turinskem predstavništvu Siemensa. Bil je v vseh ozirih izreden človek. Kot dosleden katolik se je v prostem času ukvarjal z mladimi narkomani iz svoje župnije. Vzdrževal je stike s prizadetimi družinami, z orožniki in s socialnimi delavci.

Ko sem bil neko soboto pri njem na kosilu, sem doživel obisk mladega fanta, narkomana, v nekoliko blodnem stanju. Povabil ga je na kosilo in tako on kot tudi njegova žena sta mu izkazala izredno potrpljenje in, rekel bi, ljubezen, ter mu prigovarjala, naj pride naslednji dan k maši, kar se je tudi zgodilo, vendar je med mašo odšel iz cerkve.

V moji pristojnosti je bila seveda tudi Jugoslavija. Ob povratku iz Budimpešte sem letel preko Zagreba do Ljubljane, kjer sem bil za konzultanta pri

elektroprojektu za ljubljansko toplarno. V Novi Gorici sem pa imel opravka s 'plemenitim' inženirjem Brankom Cuznarjem pri Soških elektrarnah. Imel je lepo hišico prav blizu meje, kamor me je povabil. Veliko sva se pogovarjala o najini stroki, o politiki, o veri in še o marsičem drugem. Tu pa tam je zaključil svoja izvajanja z retoričnim vprašanjem: "Ali ni to plemenito?". V svoji notranjosti sem mu zaradi tega dal vzdevek 'plemeniti'.

Leta 1971 mi inženir Rimmark sporoči, da bom šel službeno v berlinski Kabelwerk, kamor pride inženir iz italijanskega mesta, da prisostvuje prevzemnim preizkusom kablov. Sobo sem dobil v imenitem hotelu Kempinski, kar je pomenilo, da bom imel opravka s kakim pomembnim človekom. Tako sem decembra meseca v Berlinu spoznal tržaškega inženirja Romanoja iz mestne družbe Acegat, kot se je takrat imenovala, ki je naročila kable. Že pet mesecev kasneje sem bil spet službeno v rodnem mestu in to ni bilo zadnjič.

V Berlinu – kot povsod v severni Evropi – je pozimi že noč, ko gre človek iz službe. Tako se muzeji kar sami ponujajo, če se hočeš na pameten način nekoliko razvedriti. Če me spomin ne vara, sva z inženirjem Romanojem med drugim šla občudovat doprsni kip kraljice Nofretete v Egiptovski muzej nasproti palače Charlottenburg, ki je v nočni razsvetljavi pravi biserček. Večerjat sva pa šla v nizozemsko restavracijo Heckers deele. V prijetnem ambientu, opremljenim s temnimi deskami z vložnimi belomodrimi delftskimi ploščicami, so bile gosto

Palača Charlottenburg ponoči.

José Maria Navarro Flores z Valentino (levo); Mirella pred moderno evangeličansko katedralo, ki se odlično usklaja z delno ohranjenimi ruševinami, v drugi svetovni vojni bombardirane, predhodne cerkve (desno).

postavljene mize tako mojstrsko razporejene, da je imela vsaka nekako prostor zase. Kuhinja je bila mednarodna, postrežba prvovrstna. Ljudje so se prikladno dostojno obnašali. Tja sem lahko povabil tudi zelo zahtevne goste in večkrat šel celo sam, ker so imeli zmerne cene. Samo v Erlangenu sem našel nekaj podobno prikupnega, to je bila restavracija Oppelei. Na nekaj metrov dolgem hodniku je stala vrsta omar s steklenimi vrati, v katerih so bile razstavljene stare miniaturne kuhinje, male prodajalne in druge igrače, ki so jih gospodarji zbirali. Stene v jedilnici so pa bile prekrte s starimi fotografijami nekdanjega Erlangena in jeklorezi, ki so prikazovali univerzitetno življenje – skorajda kot v muzeju.

Naj se povrnem v Berlin. Z inženirjem Romanom sediva udobno pri mizi, ko me nekdo potreplja po rami in vpraša, če sem jaz Piero Merkù. Takoj sem ga prepoznal: bil je star znanec, moj nekdanji gimnazijski sošolec Tito Pauli, s katerim sva nekaj let grela isto klop v Trstu. Bil je nastanjen v Borgomaneru v Piemontu pri firmi Osram, ki je pripadala koncernu Siemens in je prišel takrat tudi on na službeno potovanje v berlinsko centralo. Tako majhen je svet!

Istega leta so mi zopet prisodili tujega inženirja, da bi ga izšolal. Prihajal je iz Madrida in zame je bilo to prvo srečanje z dolgimi španskimi imeni. Imenoval se je José Maria Navarro

Flores, njegovi ženi je bilo ime Maria del Pilar, hčeri Maria José, sinu Jesús. Mladi Siemensov nameščeneec naj bi postal moj sogovornik pri Siemens Madrid. Hitro sva se ujela, saj je bil prijeten in simpatičen človek, in kot mlad očka je ljubil otroke, kar sta spoznala tudi naša dva, ko je prišel na obisk, ker se je rad z njima igral. V uradu sva se kot prvo pomenila o teoriji, nato me je spremljal na teren, ko sem moral spraviti kaj v pogon. Šla sva na primer v Schweinfurt, kakih 90 kilometrov severozahodno od Erlangena, kjer tovarna SKF proizvaja kroglične ležaje za švedsko firmo SKF (Svenska Kugellager Fabriken). Medtem ko sem spravljal v pogon zaščitno aparaturo za dobavno energijo te velike tovarne,

me je zadel električni stresljaj enosmernega toka. Taki stresljaji so morda najhujši, kajti enosmerni tok povzroči hitri razkroj krvi. Ker sem se počutil slabo, sta me prisotni električni mojster in Navarro podprla in pospremila na sveži zrak, da se pomirim. Na srečo nisem imel hujših posledic. Po kakem polurnem premoru sva nadaljevala in uspešno zaključila delo.

Incident je bil povod, da smo se tudi tokrat začeli pogovarjati o drugi svetovni vojni, kot se je rado dogajalo v Nemčiji. Mojster nama je pripovedoval, kako je med bombnim napadom protiletalsko topništvo zadelo angleški bombnik. Ko so raziskali razbitine, so ugotovili, da so motorji imeli kroglične ali valjčne ležaje schweinfurtske izdelave. Proizvodnjo te tovarne so namreč izvažali na Švedsko, ki je bila nevtralna država. Ta jih je pa prodajala naprej Veliki Britaniji, ki se je bojevala proti Nemčiji.

Nekaj podobnega se je dogajalo med prvo svetovno vojno, ko je Italija dobavljala Švici sicilsko žveplo. Ta ga je nato prodajala Avstriji, ki ga je uporabljala za proizvodnjo granat – tudi na soški fronti.

Lepega dne je bil konec informacije za José Marí, kot sem ga klical, odkar sem slišal, da mu tako pravijo kolegi v madridski podružnici. Vrnil se je domov in bil potem dolgo let moj spremljevalec na službenih potovanjih po Španiji.

Nekdanja renomirana slaščičarna Kranzler.

Primož Sturman

Manjšina onkraj šengenskih zapornic (5)

V uvodnem besedilu, ki je izšlo v januarski številki Mladike, smo zapisali, da ima italijanska narodna skupnost na Hrvaškem tudi svoje stalno gledališče. Gledališka ustanova z imenom *Dramma italiano* deluje na Reki, in sicer v palači, ki se nahaja v bližini delte Rečine, po kateri je nekoč tekla meja med Reko in Sušakom, torej med Kraljevino Italijo in Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev (po 1929. Kraljevino Jugoslavijo). V stavbi, ki je bila zgrajena konec prejšnjega stoletja, torej v času madžarske oblasti – do leta 1918 je bila namreč Reka del ogrskega dela Habsburške monarhije –, ima poleg italijanske gledališke ustanove svoj sedež tudi Hrvaško narodno gledališče (Hrvatsko narodno kazalište) Ivana Zajca.

Laura Marchig (rojena 1962) je ravnateljica *Dramma italiano* od leta 2004. Študirala in diplomirala je na Univerzi v Firencah, in sicer z diplomsko nalogo o reškem ustvarjalcu Enricu Morovichu. Za seboj ima dolgoletno novinarsko kariero pri dnevniku *La voce del popolo*, še do pred kratkim je urejala tudi literarno revijo *La Battana*. Po navdihu je Marchigeva tudi pesnica. Besedno ustvarjati je začela že v otroških letih, njen pesniški prvelec pa je izšel komaj leta 1998. Je dobitnica treh izdaj nagrade *Istria nobilissima*, največ pesni v italijanskem knjižnem jeziku, pa tudi v reškem narečju. Intervju z Lauro Marchig smo posneli na sedežu *Dramma italiano* v gledališču Ivana Zajca marca letos.

► **Rodili ste se in odraščali na Reki, nato ste odšli študirat v Firence. Kako ste doživljali ta prehod?**

► Florentinska izkušnja je bila zame bistvenega pomena. V tem času je bil socializem v vsestranski krizi. Tito je malo pred tem umrl, režim se je začel počasi krhati. Stanje se je iz dneva v dan slabšalo. V Firencah je prevladovalo drugačno vzdušje, različno od današnjega, saj se je mesto precej spremenilo. V mestu, ki je za italijansko govorečega človeka pomembno predvsem iz jezikovnega vidika, sem se tudi jaz očistila v reki Arno (intervjuvanka se nanaša na Manzoni-jevo jezikovno revizijo prve izdaje romana *Zaročenca*, ki jo je avtor imenoval »*risciacquare i panni nell'Arno*«, op. avt.), kot so to pred mano na podoben

način storili še drugi, denimo Scipio Slataper ali Carlo Michaelstaedter.

Laura Marchig.

► **Pisali pa ste že prej, kajne?**

► Da, pisati sem začela, ko mi je bilo šest let. V Firencah sem pisala zelo malo, so pa taka obdobja v življenju, ki so bolj ali manj produktivna. Potrebujem življenje, da lahko pišem, iz nje ga vedno črпам navdih. V Firencah je bilo dogajanje pestro, srečevala sem ljudi od vsepovsod. Pred tem sem namreč živela v zaprtem manjšinskem okolju. Povedala pa bi še tole. V sedemdesetih je Jugoslavija živela v velikem blagostanju. Tito je tedaj dobil mednarodna posojila, Jugoslovanom je tako omogočil, da so živeli na veliki nogi. Bilo je desetletje preobila, ko so na veliko delale tovarne, še posebno tu na Reki, kjer

smo imeli ladjedelnico in rafinerijo. Nato so se začela leta suhih krav. Spominjam se, kako nam je zmanjkovalo elektrike v hišah, ali pa čokolade in kave v trgovinah. Prihajala sem iz Firenc, ki so bile mesto luči, mode in kulture, vračala pa sem se v to zatočnost.

► **Potem ste se naposled vrnili, kajne?**

► Da, in večkrat se še danes sprašujem, zakaj. Morda zaradi svoje, skoraj bolestone ljubezni, ki jo Rečani gojimo do svojega mesta.

► **Vas je v Firencah kateri od literatov še posebno prevzel oziroma zaznamoval?**

► Tedaj sem brala veliko, prebrala sem celoten Mastronardijev opus. Poudarila bi, da sem vedno veliko brala. Moj oče je bil zelo razgledan človek, njegovo kulturo sem vase vsrkavala tudi doma. Rodila sem se v takem okolju, ki me je precej spodbujalo. V Firencah sem zelo izpopolnila svoje znanje, ki sem ga s seboj prinesla z Reke. V gimnazijskih letih sem se namreč znašla v zanimivem razredu, v katerem smo naravnost tekmovali, kdo bo več prebral. Bilo je okolje, ki me je zelo spodbujalo.

► **Rekli ste, da ste začeli pisati pri šestih. Kdaj pa ste objavili svojo prvo pesniško zbirko?**

► Leta 1998, torej precej pozno. Človek se mora »porivati«, česar jaz ne delam, drugače je kot manjšinec precej penaliziran. Danes so se sicer stvari precej spremenile, saj imamo založbo EDIT, ki na veliko dela. Še pred tem preobratom sem v sozaložništvu med Italijansko unijo in Tržaško ljudsko univerzo objavila svoj prvenec. Knjiga pa ni imela kake posebne tržne vrednosti, saj se ni smela prodajati ali distribuirati. Izdaja se je izgubila neznano kam in to je politika, ki jo še danes imata Italijanska unija in Tržaška ljudska univerza. V tisk grede take izdaje, ki so sami sebi namen.

Povedala bi, da sem leta 1998 objavila kar dve pesniški zbirki, in sicer poleg tiste tu pri nas še v Sieni. Šlo je za skromno izdajo, ki pa je imela zame velik pomen. Čeprav so jo izdali v »domovini« italijanskega jezika, je izšla v reškem narečju. Pred tem sem objavljala v literarnih revijah, denimo v Battani, pa tudi v nekaterih drugih antoloških zbirkah.

► **Kako in zakaj ste začeli pisati v narečju? Za kaj ga uporabljate?**

Pripadam kulturi, ki je dvojna oziroma trojna, rekla bi celo trojedina. Moja mati ima slovanske oziroma vlaške korenine, ki so kmečke, do kraja atavične, vezane na kult zemlje, skrivnosti, povesti. Njena kultura je torej animistična. Ti ljudje verjamejo, da je v vsem neka duša, da je vsaka stvar delo vile ali čarovnice. Spominjam se, kako je moj oče nekoč rekel, da so puljsko areno zgradili Stari Rimljani in ne vile, ta njegova trditev je bila seveda povsem nesprejemljiva za materin del družine. Očetova kultura je nato prevladala, a ne povsem. V meni obstaja še tista slovanska mati s svojimi keltskimi miti. V Istri imamo namreč tudi dolmene še iz predrimskega časa. V narečju torej ubesedujem, kar je na nek način »predkulturno«.

► **Kaj vam pomeni žensko ustvarjanje? More ženska ubesediti ali povedati nekaj, česar moški ne zmore?**

► Ženska ima seveda svoj svet in svojo žensko naravo. Vprašanja si ne postavljam, ne pišem, ker sem ženska, ampak ker sem pisateljica. Sem pisateljica, ki izvira iz neke posebne kulture, v kateri se prvine mešajo. Na stvari pa najbrž gledam drugače kakor moški.

► **Urejali ste tudi literarno revijo La Battana.**

► Šlo je za pomembno izkušnjo, preko katere sem skušala razbiti ozke okvire, v katere se zapira manjšina. Izdala sem tematsko številko, ki je bila posvečena ljubezni. Univerzalno ljubezen sem hotela ponesti v širši svet, ki je danes na splošno zelo nasilen. Mediji nas bombardirajo z

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je Nobelova nagrajenka za književnost Herta Müller, ko je bila na tiskovni konferenci v Ljubljani, na pripombo neke novinarke, da je Ljubljana posvetila cesto Titu, odgovorila, da se ji je studil kult osebnosti, ki so ga zganjali okoli njega ...
- da je ob zlatomašniškem jubileju kardinala Franca Rodeta samostan klaris v Nazarjah v Savinjski dolini izdal album z njegovimi mladostnimi skladbami, v katerem je o njem kot skladatelju spregovoril dr. Matjaž Barbo ...

Hrvaško narodno gledališče Ivana pl. Zajca na Reki.

negativnimi novicami, da bi nas pritegnili. Hotela sem, da iz male manjšine pride neko drugo sporočilo. Pri tem je sodelovala množica piscev, ne samo Italijanov, ampak tudi Slovencev in Hrvatov. Šlo je za široko zastavljen projekt. Revija se drugače ukvarja ne samo z italijansko kulturo. Že od leta 1964 prireja obmejna srečanja in simpozije. To je njeno pravo poslanstvo, o katerem govori že njeno ime. Battana je namreč ime za čoln, ki je v stanju prebroditi Jadransko morje.

► Ste pa poleg vsega še vedno manjšinska ustvarjalka, kajne?

► Da, seveda. Daša Drndić, ki je znana hrvaška pisateljica, trenutno pripravlja antologijo, posvečeno avtorjem naše manjšine, ki bo izšla na straneh literarne revije iz Bosne, in sicer pod naslovom »Letteratura degli invisibili« (Književnost nevidnih). Zelo pomemben pa je bil tudi izid antologije Drugačni verzi/Versi diversi, ki je združila obe narodni skupnosti, v katerih se pesni ne samo manjšinsko, ampak seveda tudi univerzalno. Vedno smo talci neke politike, pripadnost manjšine v tem smislu po eni strani koristi, saj je številčno malo konkurence in lahko tako posameznik pride bolj do izraza. Po drugi strani pa te manjšinskost drži zaprtega v neko majhno stvarnost. Treba je podpirati medsebojno druženje, s sodelovanjem samo na papirju namreč ne gre. V tem nam je lahko zgled Milan Rakovac s svojim Tomizzovim forumom.

► Naj spregovoriva še o vašem gledališču. Če se ne motim, je *Dramma italiano* edino

stalno in poklicno italijansko gledališče izven političnih meja Italije, kajne?

► Da, in z delovanjem *Dramma italiano* hočemo seveda najprej ohraniti svoje korenine. V tem oziru naj omenim dva projekta. Prvega z naslovom »*Dramma italiano*« je napisal Edoardo Erba. Ko nas je spoznal, je bil presenečen, da tu obstaja tako živahna manjšina, ki je hkrati tako močno povezana s svojo tradicijo in jezikom. Napisal je besedilo, posvečeno 60-letnici *Dramma italiano*. Ta desetletja niso bila vedno lahka, prišlo je tudi do poskusov delegitimacije in celo zaprtja gledališča, denimo v petdesetih. Dogajanje drame je postavljeno na

Reko leta 1948, in sicer v čas, ko poteka pravica do optiranja. Veliko Italijanov se do tedaj še vedno ni odločilo, ali naj ostanejo, ali naj gredo. Tu se pojavi zgodba igralke, ki ne more več govoriti, in sicer zaradi možganske kapi. Mladenič, ki živi v istem stanovanju, sprejme izsiljevanje njene sestre, ki mu naroči, naj jo nauči znova govoriti. Sporočilo igre je torej jasno: če izgubiš svoj jezik, izgubiš tudi zavest o samem sebi, ni te torej več.

Drugi projekt pa je bila odrska postavitev dela »*Riva i druxi*« (Prihajajo drugovi) Milana Rakovca, in sicer v sodelovanju z Istrskim ljudskim gledališčem iz Pulja. Prvič so naši igralci nastopali ne samo v italijanščini, ampak tudi v slovenščini in čakavski različici hrvaščine. Šlo je za večjezični projekt, ki je prikazoval odhod Italijanov iz Pulja in prihod partizanov v mesto ter istočasni prihod slovanskih kmetov med rimske ostanke. Predstava je seveda dvignila veliko prahu, najprej v sami manjšini. Z ene strani se je Italijanska unija spraševala, kako smo lahko na oder postavili predstavo v hrvaškem jeziku, Hrvati pa so obtožili Rakovca, da je fašist. Znašli smo se med dvema ognjema, kar nas je seveda razveselilo. Gostovali smo tudi v Splitu, kjer je med odmorom odšla polovica občinstva, druga polovica pa nam je navdušeno ploskala. V Pulju smo doživeli katarzo, tudi odrasli gledalci so se jokali, kot bi bili otroci. Pulj ni kot Reka, ki se lažje preoblikuje ter sprejme udarce zgodovine.

► Pa drugi avtorji in produkcije?

► *Dramma italiano* skušam postaviti v okvir sobodne poetike. Nočem namreč, da ostane naše

gledališče zasidrano v nekih zastarelih vizijah. Režiserji, ki z nami sodelujejo, imajo sodoben pristop do odrskih desk. Na oder smo postavili Luigija Pirandella, pa tudi Uga Bettija, ki smo ga obdelali na precej izviren način. S to predstavo smo zmagali veliko nagrad. V kratkem bomo uprizorili delo katalonskega dramatika, ki je kontroverzen do take mere, da ga v italijanskih gledališčih do danes še niso vzeli v poštev. Pred časom pa smo imeli pomemben projekt, ki se je imenoval Goldoni Terminus. Trije sodobni dramatik, Hrvat, Italijan in Portugalac, so ponovno zapisali »cannovaccio« Carla Goldonija. S predstavo smo se predstavili na beneškem Bienalu, pa tudi drugje po Italiji in Evropi. Trenutno (marca 2010, op. avt.) postavljamo na oder delo Mirana Gavrana, enega najpomembnejših hrvaških dramatikov, in sicer s prevodom njegovega dela, ki se glasi Tutto sulle donne (Vse o ženskah).

► **Koliko stalnih igralcev ima Damma italiano?**

► Osem, kar je še zdaleč premalo. V tem času najbolj potrebujemo moške igralce, ženski spol je namreč kar dobro zastopan.

► **Kako pa skrbite za vzgojo novih igralcev? Imate tudi na Reki kakšno gledališko šolo?**

► Trenutno še ne, čeprav sem sama poskusila, da bi jo ustvarila, a za to ni dovolj sredstev. Hoteli bi odpreti razred gledališke akademije v Zagrebu v italijanskem jeziku, za tako potezo

pa bi bilo treba ustvariti nova delovna mesta. Konec osemdesetih je bilo v našem gledališču petnajst poklicnih igralcev. Še danes so vsi pripadniki italijanske narodne skupnosti, po potrebi pa gostujoče pokličem tudi od zunaj, denimo iz Trsta.

► **Iz katerih virov dobiva prispevke Italijansko stalno gledališče?**

► Mesečne plače uslužbencev izplačuje mestna občina, saj smo reško mestno gledališče. Velik del prispevata urada za manjšine republik Slovenije in Hrvaške, in sicer v razmerju 20% in 80%. Levji delež sredstev, ki pa ni stalen, priteka z italijanskega zunanjega ministrstva, in sicer preko Italijanske unije in Tržaške ljudske univerze. Vsem moramo seveda predstaviti svoje delovanje.

► **Ste pa v nekem smislu tudi potujoče gledališče, kajne?**

► Da, svoje predstave premierno uprizarjamo na Reki, nato krožimo po Istri, tudi po njenem slovenskem delu. Gostujemo namreč tam, kjer je prisotno italijansko občinstvo.

► **V stavbi HNK v gledališča na Reki pa deluje tudi hrvaško mestno gledališče, kajne?**

► Da, kar veliko nas je. Gledališče ima en sam oder, na katerem poleg nas nastopajo še štirje ansambli, torej hrvaško stalno gledališče, simfonični orkester, reški operni ansambel in mestna baletna skupina.

ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO • POD ČRTO •

Splača se biti Slovenec

Na slovesnosti ob 110. obletnici razvitja prapora pevskega društva v Nabrežini je minister za Slovence po svetu dr. Boštjan Žekš v svojem pozdravu citiral predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev Zdravka Inzka, ki je izjavil, da se splača biti Slovenec.

Nedvomno, prepričani smo, da se splača biti Slovenec. Toda – da ne bo nesporazumov – splača se ne samo zato, ker nam to prinaša trenutne koristi, ker obvladamo vsaj dva jezika in imamo zato več možnosti v odnosih s sosedi, kot danes ugotavljajo Nemci in bivši Slovenci na Koroškem. Slovenec se splača biti tudi zato, da ostanemo zvesti samim sebi. To nam ne prinaša posebnih koristi, morda nam prinaša celo težave. Pomislimo samo, kako bi bilo, če bi v dvajsetletnem fašističnem obdobju Primorci klonili, ker se nam takrat gotovo ni splačalo biti Slovenci. Tudi vsi tisti, ki so žrtvovali svoja življenja in jih danes častimo, niso izbrali slovenstva zato, ker bi se jim to splačalo. Pa so vendar ostali Slovenci. Ostali bomo torej Slovenci tudi takrat, ko se nam to ne bo splačalo.

Kondor

Lija Ferfaglia Bak Živela, Rozeta!

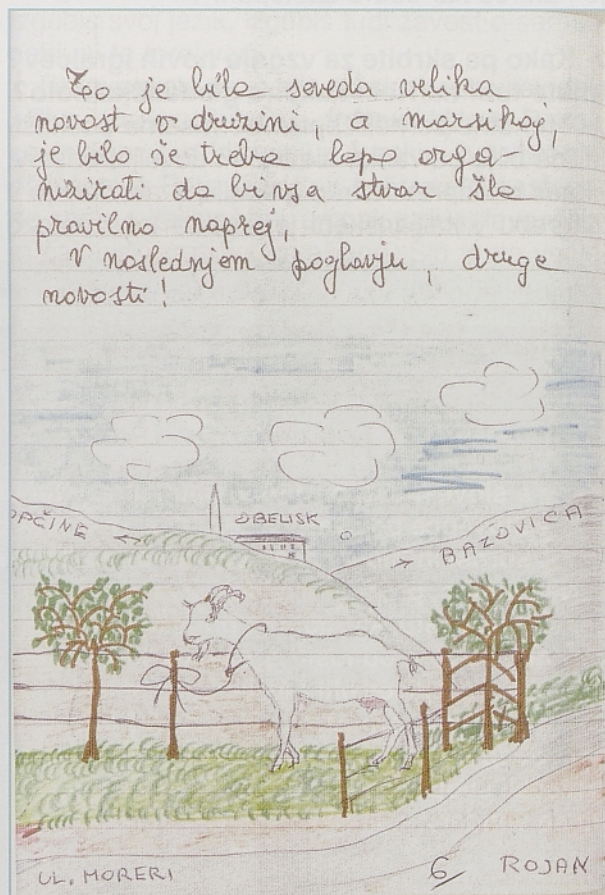
Teklo je leto 1942 in meni je bilo dvanajst let. Živelimi smo v našem lepem Rojanu, zraven gozda kostanjev in bistrega potoka, ki se še danes vije po naselju. Bilo nas je pet: oče Teno, mama Rafaela, dve sestri in komaj rojeni bratec. Nekega dne, po nasvetu prijateljev, je oče predlagal, da bi kupili kozo: bila bi nam zelo koristna, saj nam ne bi manjkalo svežega mleka za bratca, pa še v zelenju smo živeli, tako ne bi bilo težav s kozo tam sredi vinogradov in sadovnjakov s krasnim razgledom na tržaško obalo; poleg vsega smo imeli tudi domačo njivo. Vsi smo veselo sprejeli predlog in naslednjo nedeljo, zgodaj zjutraj, sem jaz kot najstarejša hči spremljala očeta na pot v Ricmanje. Papà Teno, ki je imel kolo, mi je rekel: "Lija, sedi lepu na štangon," in sva šla. No, takrat so se ljudje kar običajno premikali na tak način, saj avtov še ni bilo, jaz pa sem se pri stvari še kar zabavala. Prečkala sva ves Trst, Sv. Ano in Domjo ter v teku dobre ure prišla v Ricmanje, kjer so naju že čakali očetovi prijatelji. Pokazali so nama lepo belo kozico: ne vem, če naju je pozdravila po kozje, spominjam pa se, da sem radovedno opazovala njena dva zvita rogova, ki sta spominjala na kozoroga, nato sem jo lahko pobožala, da bi se navadila name. Nekaj smo spili, pokramljali, nazdravili z domačim vinom, plačali in že sva se z očetom odpravila domov. "Alora", je dejal oče, "jaz bom peljal kozico na vrvi, ti pa boš lepu peljala bicikel." Iz Ricmanj gor proti Bazovici, potem proti Opčinam in pred Obeliskom, na razpotju pri "Cesarju", dol proti Lajnarjem in Ulici Moreri, kjer smo živeli. Papà je lepo marširal s kozico-rogico, jaz pa sem včasih poskusila loviti ravnotežje na kolesu. Kasneje, po vojni, mi je oče sicer kupil žensko kolo, brez štangona, seveda, da sva lahko odhajala na krasne izlete po Krasu. Kakšni časi, ko ni bilo avtomobilov in na cestah je bilo vse mirno, da si lahko skoraj letel po asfaltiranih in belih cestah okoli kraških vasi!

No, po tej dolgi "avanturi" sva z očetom končno prišla domov. V naši "tetoji" je kozico že čakalo viseče seno, da si je malo opomogla. In sedaj nas je čakalo najnujnejše: molzenje! Koza je že imela mlađiče, zato je imela mleka v izobilju, mama Rafaela

pa je prevzela nalogo, da poskrbi za molzenje. To je bila novost zanjo, a v težkih časih se človek loti vsega, kajne?

Mama se je torej približala kozici, sedla na stolček, približala lonec – žival pa se je začela prestrašeno zaganjati proti njej kot pravi kozorog! Oče jo je moral prijeti za rogove, jo pomiriti in šele zatem je mama lahko pomolzla lep lonec domačega kozjega mleka. Koliko potrpljenja je bilo treba! Imeli pa smo vendar dobro domače mleko, ki smo ga zavreli za vsakdanjo potrebo, pa še nekaj smo ga prodajali sosedom, saj ga je bilo za približno štiri litre na dan. Mama pa se ni nikoli otresla strahu pred kozoroškim značajem naše živali in zato sva ji obe starejši hčerki dvakrat dnevno pomagali in držali kozo za rogove, da bi mama lahko opravila delo v miru.

Kozo smo soglasno krstili za Rozeto: lušno ime za belo živalico! Popoldne, po šoli, sem jo vodila na

¹ Za silo pokrit prostor.

pašo tja visoko v Ulico Moreri, zraven nonotivih vinogradov, kjer smo imeli majhen gozdček. Oče mi je skrbno naročil, naj jo vedno privežen h gozdičku, da Rozeta ne bi zašla na sosedovo stran: "Kjer se kozica pase, tam travca več ne rase," me je opomnil. In tako sem v tistih spomladanskih popoldnevih zahajala na zgornji Rojan, od koder je krasen raz-

Vhod v starodavno pralnico ob potoku v ulici Moreri v Rojanu (foto Halupca).

gled na morje. Vsakič sem zbujala pozornost domačinov, saj od cerkve vse do Lajnarjev smo samo mi imeli kozo. Mularija mojih let, moja sestra in še kakšna prijateljica so se mi radi pridružili, tako da nas je bilo včasih na paši kar deset: veste, bil je vojni čas, športnih dejavnosti in zabave ni bilo kot danes in otroci so se lahko imenitno zabavali tudi na paši. Kozo sem privezala kje v bližini, mi pa smo se hecali in smejali kot vsi mladi: tam v gozdiču, blizu naših vinogradov in ob krasnem razgledu so potekale naše šolske počitnice.

Nekega dne se je pripetilo nekaj neprijetnega: kozo sem kot običajno privezala in se pridružila skupini prijateljev. Kar naenkrat zagledam kozo na ulici, kako "laufa" po Ulici Moreri navzdol! Štrik je kar poskakoval na njenem hrbtu! Jaz planem na noge in stečem za njo, mularija je racala za mano, koza pa v divjem diru! Lahko si predstavljate prizor: bilo je kot v kakem Fellinijevem filmu! Danes mi gre na smeh, takrat pa sem v solzah pritekla do mame: "Mama, mama, koza nam je ubežala." Obe sva zaskrbljeno gledali po ulici navzdol. In glej, sosedu je uspelo ustaviti žival in jo je počasi vodil navzgor proti naši hiši. Oče je zvečer zamižal na eno oko in me ni kaznoval, mislim pa, da se je sosedu zahvalil s steklenico našega refoška.

Spomladi 1943, po kratkem bivanju pri prijateljih živinorejcih na Opčinah, je naša Rozeta imela tri lepe kozličke, pravo veselje za nas otroke. Že navsezgodaj je bilo vse živo v njeni štalci: putu-pum, putu-pum, se je glasilo, ko so skakali po lesenih deskah. Rozeta pa nam je kmalu spet dajala mleko: ker kruha skoraj ni bilo, smo ga nadomeščali s polento. Koruzno moko je bilo treba kupovati v Furlaniji, kar je bilo zelo nevarno zaradi nenehnih napadov zavazniških letal. Kaj vsega so pretrpele tržaške ženske, ki so imele moža na fronti in so morale same na tako tvegano pot! Tudi jaz sem se pri štirinajstih letih pri-

družila starejši sestrični in v mlinu v Villi Vicentini kupila 10 kg zlatorumene koruzne moke za družino. Moški so bili v glavnem pri vojaki ali v kakem vojaškem taborišču, kot moj kasnejši mož Ladi, ki je bil dve leti zaprt na Poljskem.

Leta 1944 je bilo zelo hudo: divjanje vojne, tuljenje siren, bombardiranja, deportacije. Domačini iz spodnjega Ro-

jana so radi prihajali k nam, ko so slišali sirene, in skupaj smo se zatekali v gozd, k štulni, umetni pralnici, v upanju, da preživimo letalski napad. Veliko hudega se je dogajalo takrat: nam so neke decembrske noči ukradli tudi petelina in deset kokoši, a kaj, ko se je tedaj dogajalo toliko žalostnega.

Konec vojne smo pričakali maja 1945: papà Teno je odmašil par steklenic refoška in na naši terasi blizu potočka so odmevali veseli glasovi družinskih članov in sosedov.

In Rozeta? Še enkrat je imela mladiče in nam s svojim mlekom pomagala, da smo se prebili skozi revščino in pomanjkanje vojnega časa. Zato naj bo ta zapis kot spomin na našo štirinožno prijateljico in na vse lepo, kar smo doživeli ob njej.

Vladimir Kos

Jazz o lenobi

*Res, včasih lenarim in svet me ne briga ...
Dokler mi ne rečejo živci na glas:
»Bojiš se napora?« In v meni zariga.
Nešportna bojazen maliči obraz.*

*Dejansko vsi nosimo v glavi možgane,
velike in male, orodje duha.
Podmornice, brzce in aeroplane
odkril je ta duh, in ruleto neba.*

*Možgane imamo! Naj gliva cepljivka
iz njih si ustvari plesnobo lenob?
Kaj v tvojih in mojih možganih se skriva?
Le to vem, da v iskrah drhte od podob.*

Milan Gregorič

Bruno Volpi Lisjak

Pomorščak in raziskovalec pomorstva in ribištva Slovencev

KRATEK CURRICULUM VITAE

Bruno Volpi Lisjak se je rodil v Trstu leta 1932. Po končani osnovni in srednji šoli v domačem mestu je obiskoval strojni oddelek takratne Slovenske pomorske trgovske akademije v Piranu, kjer je diplomiral 1951. leta. Prvi oficirski izpit je opravil v Splitu, poročniškega in kapitanskega pa na luški kapitaniji v Trstu. Po devetletni plovbi pod različnimi zastavami in po vseh oceanih se je zaposlil v tržaški ladjedelnici, kjer je 31 let delal kot strokovnjak in tehnično-komercialni menedžer. Gojil je stike z ladjarji mnogih držav, posebno pa z Ministrstvom za ribolov in Ministrstvom trgovske mornarice bivše Sovjetske zveze, s katerima je sodeloval pri popravilih in modernizaciji trgovskih, potniških ter ribiških prekoceanskih ladij. Postal je poznavalec pomorske in ribiške stroke. Istočasno je od same ustanovitve uspešnega slovenskega jadranskega kluba Čupa aktivno sodeloval pri vzgoji mladih jadrancev in veslačev ter jih poučeval morskih veščin in jadranja, raziskoval zgodovino slovenskega ribištva in pomorstva in na to temo objavil številna knjižna dela in izsledke svojih raziskav. Bil je tudi pobudnik za ustanovitev Ribiškega muzeja Tržaškega Primorja v Sv. Križu pri Trstu, ki hrani množico eksponatov in dokumentov o slovenski mediteranski kulturni dediščini.

LISJAK POMORŠČAK

Lisjak je že od zgodnje mladosti nerazdružljivo povezan z morjem in vsem, kar se okrog njega dogaja. Kot tržaški Slovenec, ki mu v preteklosti ni bilo dano obiskovati slovenskih šol, se je po vojni želel vpisati na slovensko visoko tehnično šolo, ki je pa v Trstu ni bilo in je tudi še danes ni. Tako je končal na takratni Pomorski akademiji v Piranu, današnji pomorski fakulteti, kjer so se, kot je dejal v intervjuju za Primorska srečanja, »prvič v zgodovini Slovencev začeli vzgajati bodoči pomorski kadri, in to v slovenskem jeziku in na slovenski zemlji.« K odločitvi za pomorstvo je verjetno pripomoglo tudi dejstvo, da je bil njegov oče med vojno, po razpadu fašizma 1943. leta, vkrčan na ladjah jugoslovanske

mornarice na Malti. Mnogi v Sloveniji so bili tedaj skeptični do ustanovitve te šole, vendar so prevladali primorski zagnanci, kot je bil npr. kapitan Štolfa, ki so z neverjetnim zagonom in vero vase vztrajali, da moramo Slovenci na morje, ki pripada tudi nam. Kljub pomanjkanju učbenikov, vsakršnih drugih pripomočkov, laboratorijev itn. so dijaki in profesorji, ob zavesti o tem velikem zgodovinskem trenutku, doživljali rast svoje šole z velikim zanosom in postali počasi prava valilnica kakovostnih slovenskih pomorskih kadrov, ki so se uspešno uveljavljali doma in po svetu.

Po končani šoli je tudi Lisjaka zaneslo na širna morja, najprej na ladjah Jugolinije in potem pod različnimi zastavami. In to ne naključno, saj se je zavestno izogibal linijskim ladjam z vnaprej določenimi ustaljenimi potmi ter iskal tramperje, ki brez ustaljenega reda plovejo v različne smeri. Da bi namreč v najkrajšem času videl čim več sveta in spoznal različne dežele in narode. Bil je tudi na remontih ladij v ladjedelnicah na Japonskem, v Kanadi, na Škotskem, v Italiji in drugje ter si pri tem skrbno nabiral dodatno znanje, ki mu je še kako prišlo prav kasneje, ko se je naveličal plovbe in se odločil, da bo vrgel sidro nekje na kopnem. To se je zgodilo v tržaški ladjedelnici, kjer je direktor, ki je bil hkrati delničar v zadnji Lisjakovi ladjarski družbi, postal pozoren na to, da ladje, za katere je bil odgovoren Lisjak, plovejo rentabilno, z zelo nizko porabo goriva in majhnimi vzdrževalnimi stroški. Zato mu je po prekinitvi plovbe ponudil delo v ladjedelnici, kjer je zaradi svojih sposobnosti hitro napredoval na odgovorno mesto tehnično-komercialnega direktorja. Pri tem mu je prišlo prav tudi znanje več jezikov, vključno z ruščino, ter je veliko pripomogel, da so se prav Rusi in druge vzhodne ladjarske družbe, kljub hladni vojni in nezaupanju do kapitalizma, vse pogosteje odločali za remont v tržaški ladjedelnici. Poskrbel je namreč, da so bili ruski mornarji lepo sprejeti od ladjedelniških delavcev, med katerimi je bilo veliko Slovencev in članov KP Italije. Organiziral je tudi tečaj ruščine za ladjedelniške delavce pa

razna športna srečanja ruskih mornarjev s slovenskimi društvi na Tržaškem ipd. Tako je ob veliki zavisti drugih italijanskih ladjedelnic posel z Rusi v Trstu dolga leta cvetel.

LISJAK VZGOJITELJ IN MENTOR POMORSKIH VEŠČIN MLADINI NA TRŽAŠKEM

Ko so žalostne zgodovinske okoliščine (iredentistični pritiski, fašizem, nenaklonjenost italijanskih državnih in tržaških lokalnih oblasti do Slovencev, naselitev optantov na Krasu idr.) počasi sesule cetoče slovensko ribištvo na Tržaškem, je ocenil, da so športno- rekreacijske pomorske dejavnosti še edina možnost, da Slovenci na svoji obali od Barkovelj do Devina ohranijo stik z morjem, in se je po upokojitvi z vsem svojim znanjem in energijami posvetil temu cilju. Tako je nastal klub Čupa v Sesljanu, ki mu je bil dolga leta na čelu in prek njega širil ljubezen do morja in vzgajal mlade jadralce, veslače idr. V kratkem času se je v klub vključilo nekaj sto članov, ki se danes smelo podajajo na morje s svojimi jadrnicami in drugimi plovili. Klub ima danes tudi lastno jadralno šolo, ki sodi med boljše v Italiji, in dosega odlične rezultate. Mladi pomorščaki na ta način potrjujejo, da živijo v Tržaškem zalivu tudi Slovenci, pa čeprav na tekmovanjih nastopajo pod italijansko zastavo.

LISJAK RAZISKOVALEC ZGODOVINE SLOVENSKEGA RIBIŠTVA IN POMORSTVA

Po upokojitvi mu tudi njegova raziskovalna žilica ni dala miru. Zakopal se je v tržaški diplomatski in državni arhiv in tam presenečen odkril številne listine, ki so obravnavale bogato ribiško in pomorsko preteklost Slovencev na Tržaškem, njihovo borbo z italijanskimi ribiči iz Chiogge in ne nazadnje dolgoročno strategijo iredentistov, ki so že pod Avstro-Ogrsko načrtovali pregon Slovencev z obale Tržaškega zaliva. »Vsa ta odkritja«, pravi Lisjak v navedenem intervjuju, »so vplivala name, da sem se zapisal raziskovanju naše pomorske preteklosti ... In moja prva reakcija je bila, da bi morala vsa ta obsežna dokumentacija, ki leži pozabljena, priti na dan in biti predstavljena našemu narodu, ki mu je bil izbrisan zgodovinski spomin o njegovem udejstvovanju na morju.« Tako so v dolgih letih trdega dela nastajala številna knjižna in druga raziskovalna dela.

Začelo se je s knjigo Slovensko pomorsko ribištvo skozi stoletja od Trsta do Timave, ki je izšla pri založbi Mladika leta 1995, ter je v štirih mesecih pošla in je bil založnik prisiljen iti takoj v ponatis. Sledila je knjiga (v italijanščini) Nenavaden lov na tune

skozi stoletja v Tržaškem zalivu, ki so jo mnogi bralci sprejeli kot poslastico, a jo je nacionalistično zatohli del Trsta ignoriral. Nato še zanimiva Raziskava o vulkanski zemlji z otoka Santorini, ki je pokazala, kako je bila zemlja vulkanskega izvora z navedenega otoka dolga stoletja v rabi za podvodna dela namesto hidravličnega cementa. O lovu na tune se je potem razpisal tudi v Annales št. 14/1998 s sestavkom Slovensko ribištvo v Tržaškem zalivu – lov na tune. Ob proslavi 120. obletnice obstoja ribiške industrije v Slovenski Istri je opravil raziskavo o njenem nastanku in zgodovini ter jo objavil v knjigi Delamaris 1879–1999, 120 let iz morja v konzerve. Z njo je odkril tudi pozabljeno dejstvo, da je prva uspešna tovarna za predelavo rib v Srednji Evropi delovala v Devinu, na slovenskem ozemlju, s slovensko delovno silo in z ribami, ki so jih lovili slovenski ribiči v lastnem morju. Ob pripravi te knjige ga je hkrati pretreslo spoznanje o nečloveških naporih fabrik, to je delavk v ribiških tovarnah v Izoli in Kopru, ki so, podobno kot šavrinke, s svojim vsakodnevnim garanjem reševale slovensko posest v zaledju obalnih mest, ki so jo zlasti fašistične oblasti prek davčnega vijaka in drugih pritiskov poskušale iztrgati iz slovenskih rok. Ugotavljal je, da so ta dejstva premalo poznana, skoraj nikjer omenjena in tudi še neovrednotena, in da se je treba tem ženam na nek način oddolžiti, kot npr. tudi s postavitvijo spomenika. Zato je rezultate te raziskave objavil v Annales št. 24/2001 pod naslovom Ženska delovna sila v ribjih tovarnah v Izoli in Kopru. V posebni brošuri devinsko-nabrežinske občine je opisal izredno slikovito ribiško pot, po kateri so slovenski ribiči sestopali s Krasa na obalo. Pripravil je tudi več razstav, kot npr. Razstavo ob priliki 170. obletnice izgradnje ceste Trst-Ljubljana-Dunaj, ki je pokazala, da so pri izgradnji te ceste imeli svoj pomemben delež prav Slovenci. Njegovo zahtevo, da bi bila razstava dvojezična, so lokalne tržaške oblasti odbile, a so potem pod pritiski argumentov in javnosti pristale, vendar le na trojezično, to je v italijanščini, nemščini in slovenščini. Prav tako je organiziral razstavo Barkovlje skozi stoletja, na kateri je med drugim opozoril na dotlej nepoznane slovenske »šavornante«, ki so za lepe denarje prodajali kraški grušč in odpadni kamen iz kamnolomov (savorna), da so z njim stabilizirali prazne trgovske jadrnice, ki niso smele zapustiti obale brez tovara, da jih ne bi veter prevrnil. Dal je pobudo in na razpolago vse svoje znanje, energije in arhive pri ustanovitvi Ribiškega muzeja Tržaškega Primorja v Sv. Križu pri Trstu. In nas je, končno, presenetil z novo knjigo Tržaško morje,

Kraška obala, mesto in vasi, s podnaslovom Prezrti del zgodovine Slovencev, ki predstavlja neke vrste sintezo vseh njegovih pomembnejših raziskav, odkritij in spoznanj o slovenski pomorski zgodovini.

POMEMBNEJŠA SPOROČILA LISJAKOVIH DEL

V prvi vrsti so to že sama dejstva, ki jih Lisjak odkriva in niza v svojih delih, kot npr. to, da je bilo še pred nedavnim 95% ozemlja tržaške občine v slovenskih rokah. Pa da so ob naporih Avstro-Ogrske, da poveča ulov rib, tržaške mestne oblasti sporočale, da samo mesto Trst nima ribiškega stanu in da se s tem ukvarjajo v glavnem prebivalci Krasa. Pa da je slovenska ribiška flota v obdobju svojega največjega razmaha štela prek 400 plovil, ki so se kosala celo z znamenitimi »Čožoti«, to je močnim ribiškim brodovjem iz Chiogge. Ali podatki, da so Slovenci na Tržaškem imeli svoja pristanišča, svoje »škvere« oz. ladjedelnice, da so bili ladjarji z lastnimi trgovskimi ladjami pa ladjarski mojstri-tesarji, potapljači, gojitelji školjk, kapitani dolge plovbe na ladjah avstrijskega Lloyda itn. Pa da je Trst izstopal po ulovu, dohodkih in številu ribičev na eno miljo obale na delu Jadrana pod Avstro-Ogrsko. In, seveda, tragično sporočilo, da je italijanski del Trsta več kot eno polno stoletje načrtno in vztrajno spodrival Slovence s svoje obale.

Zato pravi Lisjak v že navedenem intervjuju, »da je pomorstvo tema, ki terja globok in zelo resen premislek za vse Slovence, ki jim je draga domovina. V zadnjih letih mojih raziskav sem namreč imel priložnost srečati mnogo ljudi vseh stanov in slojev v Sloveniji, od ministra do študenta in podeželskega občana ... in si pri tem ustvaril dokaj točno analizo poraznega odnosa Slovencev do svoje pomorske zgodovine in ljudi, ki živijo na Tržaškem. Prav tragično je, da velika večina Slovencev ne ve, kje sta slovenska obala in morje, kje so slovenski ribiči lovili tuno na slovenski način in imeli floto z nad štiristo plovili ... Na žalost je ta nevednost prisotna tudi v intelektualnih in političnih krogih, kar se kaže negativno tudi v naših mednarodnih odnosih. Če je bilo načrtno brisanje zgodovinskega spomina Slovcem nekako še razumljivo v zadnjem stoletju in v bivši Jugoslaviji, z izgovorom, da ne smemo kvariti dobrih odnosov z Italijo, pa je tako stanje danes po osamosvojitvi, ponižujoče in nedopustno ... Medtem ko slovenski geografi, geologi, arheologi in celo krasoslovci ne posegajo prek Sežane do morja, ker da to ni naše, pa, nasprotno, vse italijanske zemljepisne karte segajo do Postojne in

vključujejo celotno Istro ... Njihove znanstvene in državne ustanove vlagajo ogromna sredstva za reševanje, ohranjanje in ovrednotenje italijanske kulture in italijanskega jezika na slovenskem in hrvaškem ozemlju ... Človek dobi občutek, da se Slovenija sama odreka svojemu etničnemu ozemlju. Verjemite mi, da je to edini primer na svetu ... Pametni in daljnovidni državniki ščitijo svoje ozemlje, kulturo in jezik pred svojim pragom, izven državnih meja, s pomočjo sonarodnjakov, ki tam živijo. Zato je treba narodu vrniti, kar mu je bilo ukradeno, to je zgodovinski spomin. Začeti je treba delati v šolah vseh stopenj, od osnovne do univerze...Tudi pisni mediji, radio in televizija bi morali načrtno skrbeti, da se javnost seznanj s tem delom naše preteklosti in sedanjosti ...«

Mislím, da je bilo s tem dovolj povedanega in da se moramo Lisjaku globoko prikloniti za opravljeno orjaško delo pri našem osveščanju o slovenski pomorski preteklosti in sedanjosti.

Vladimir Kos

2. 6. 2010

po japonskem času

*Dobro jutro, ocean, valovi!
So vam zvezde pele celo noč,
ker se vas drži smehljaj svetov,
položenih Angelom v naročje?*

*Dobro jutro, srečno potovanje!
Ali vas za hip prositi smem?
Ko v slovenski pridete pristan,
v pesek bel odplaknite dilemo!*

*Že od nekdaj dobro se poznamo,
na morja bregovih smo doma.
Že od nekdaj govorite nam
v ladij dialektu, v ribjih stavkih.*

*Vi nas, pridne, delate bogate!
Naj o tem naenkrat dvomimo?
Kdo želi nam v bedo preobrat?
Školjke te odplaknite, valovi!*

Nataša Stanič

Slovenska gostoljubnost v Južni Ameriki

Prvi, ki me je navdušil za potovanje po Južni Ameriki, je bil zdaj že pokojni gospod dr. Bergant, ki je nekaj let živel kot dušni pastir med Slovenci v Veliki Britaniji. Največ mi je pripovedoval o slovenskem življu v Argentini, in to s precejšno mero nostalgije, saj je bil to njegov dom. Tako sem se ob koncu osemdesetih let prejšnjega stoletja odpravila na skoraj mesec dni dolgo potovanje, ki sem ga začela v Kolumbiji. Razumljivo, da so me takoj povsem prevzeli mogočni ostanki civilizacij, ki so osvajale, vladale in izginjale. Svetišče Inkov Machu Picchuje, La Campania v starem delu Quita, ki so jo zgradili jezuiti v času španskega imperializma in ji notranjost okrasili s sedem tonami zlata, Corcovado, s katerega vrha mogočen kip Odrešenika razprostira roke nad lepoto in tegobo Ria de Janeira, so spomeniki, ki so mi še danes živo pred očmi. Prav tako nepozabne so lepote, ki jih je ustvarila Narava – sončni vzhod nad jezerom Titikaka in razsežnost Iguazu slapov so kot spomini iz sanj.

Vendar na tem potovanju nisem mogla v Argentino, ker so bili prav takrat Angleži zapleteni v falklandski spor in zato kot angleška državljanica nisem dobila vstopne vize za Argentino.

Nekaj let kasneje, bolj točno dve leti po slovenski osamosvojitvi, in potem, ko sta Anglija in Argentina vsaj na zunaj prenehali z obračunavanjem, sem se s sestrično iz Slovenije ponovno odpravila na jug Amerike.

Najina začetna postojanka je bil Buenos Aires. Mesto še zdaleč ni eno najlepših na svetu, pravo odkritje pa so bili Slovenci, ki sva jih tam srečali in pri katerih sva tudi stanovali, ker sem imela kar nekaj osebnih znanstev. Takoj v začetku sva čutili, da je vsak Slovenec, razen komunistov, v argentinski slovenski skupnosti zares dobrodošel. Ne samo, da so naju že na letališču nadvse prisrčno sprejeli, vse dni najinega obiska so naju častili kot dve princesi. Spali sva komaj kaj. Ker je bil to božični čas, so naju vozili od ene prireditve do druge in vsaka družina naju je hotela dodobra spoznati. Ko sva si ogledovali mesto, naju je spremljala mlada slovenska arhitektka, ki je bila seveda dobro podkovana o vseh zanimivostih Buenos Airesa. Največji vtis pa je na mene naredila zavednost teh ljudi, njihovo »slovenstvo«. Ko so prišli tja kmalu po drugi svetovni vojni, so morali prijeti za najnižja dela, čeprav jih je bila večina visoko izobraženih, saj so bili to politični in ne ekonomski begunci. Kljub bednemu zaslužku so od vsega začetka prispevali polovico plače za gradnjo slovenskega kulturnega centra, tako da so si ohranili identiteto. Sedaj jih imajo sedem. To so ogromni kompleksi, v vsakem je cerkev, družabna dvorana, zabavni prostor, igrišča ter učilnice za nedeljsko šolo, kjer se pa, vsaj takrat, ni poučevala slovensščina, kajti to je bil obvezno prvi jezik v vsaki družini, ampak slovensko slovstvo, duh slovenstva. Ko sem primerjala

Buenos Aires.

to so si ohranili identiteto. Sedaj jih imajo sedem. To so ogromni kompleksi, v vsakem je cerkev, družabna dvorana, zabavni prostor, igrišča ter učilnice za nedeljsko šolo, kjer se pa, vsaj takrat, ni poučevala slovensščina, kajti to je bil obvezno prvi jezik v vsaki družini, ampak slovensko slovstvo, duh slovenstva. Ko sem primerjala

Tjulenci na poti do ledenika San Rafael.

Ijubezen teh ljudi do vsega slovenskega z mlačno brezbriznostjo mnogih Slovencev v takrat že samostojni domovini, bi skoraj prisegla, da bi Prešeren, če bi vstal od mrtvih, emigriral v Argentino. Res pa je, da mi je marsikdo od mladih potožil, da jih ta globoka vera staršev v slovenstvo do neke mere premočno oklepa, ker se niso mogli povsem vključiti v družabno življenje svojih argentinskih sovrstnikov. Čutili so se kot v neki zaključeni družbi, ki ni tolerirala odpadnikov in ni sprejemala članov od zunaj. Seveda so se v zadnjih osemnajstih letih občutja spremenila: domotožne želje in pričakovanja tako med prvo generaciji emigrantov kakor tudi med njihovimi otroki so se včasih uresničila, a včasih končala v razočaranju. Slovenija je bila zanje dežela sanj, a pol stoletja komunizma je marsikateremu uničila iluzijo, ki si jo je kot svetinjo hranil v sebi.

Naslednji del potovanja naj bi bil polet do letoviškega kraja Bariloche na čilsko-argentinski meji, ki čepi kot kakšno švicarsko mestece ob čudovitem gorskem jezeru, nato pa osemurna avtobusna vožnja ob mogočnih gorah in ognjenikih do pristanišča Puerto Montt v Čilu, kjer naj bi se vkrcali na ladjo *Scorpios* za osemdnevno križarjenje ob čilskih fjordih. Dan pred poletom v Bariloche pa se je argentinska letalska družba zmisllila, da bo nekaj dni stavkala! Prav »za rep« sva ujeli zadnji avtobus za Bariloche, da nisva zamudili zveze za Puerto Montt in s tem celotnega križarjenja. Namesto krajšega poleta je vožnja trajala 22 ur, saj smo prečkali Argentino po vsej širini od vzhoda na zahod. Kljub vsemu sva uživali: avtobus je bil udoben, pokrajina zanimiva in po svoje slikovita, predel med Bariloche in Puerto Montt pa enkratno lep. Vreme je bilo kot naročeno, in tako je čistoča sončne svetlobe ustvarila nepozabne barvne kontraste – bleščečo belino zasneženih gorskih vrhov in jasno modrino neba, ki sta bili ču-

dovito ozadje temnejšim jezerom in prelivajočim se niansam zelenja gozdov.

V Bariloche sva prišli na Sveti večer. Nisem vedela, da živi tudi tam okrog dvesto Slovencev z lepimi hišami, ki so si jih zgradili sami in jih je precej v pristnem slovenskem stilu. Iz Buenos Airesa so jih obvestili o najinem prihodu, in tako nas je ga. Jermanova pričakala na letališču, naju peljala najprej k sebi domov, potem k polnočnici in končno še k trem družinam na praznovanje Svetega večera. Celodarilca so naju čakala pod drevesčki, in to pri ljudeh, ki jih pred tem nisva svoj živ dan videli. Prav tako kot njihova gostoljubnost me je prevzela lepota njihovega Božiča. V Angliji sem se tako privadila komercialnosti in karnevalskemu kiču božičnega praznovanja, ki povsem utopi smisel praznika, da mi je bila preprosta vera v njihovem čaščenju ponovno odkritje bistva Jezusovega rojstva.

Osem dni križarjenja vzdolž čilske obale je bilo eno naslednjih edinstvenih doživetij. Potnikov nas je bilo nekaj čez sto, in to skoraj izključno iz držav Južne Amerike. Edini »tujci« smo bili medve s sestrično in neki japonski poslovnež z ženo. Prosila sta naju, če se nama lahko pridružita pri mizi – verjetno zato, ker je bila njuna španščina še bolj mizerna kot najina, če je bilo to sploh mogoče! – in tako smo pri vsakem obedu prijetno klepetali po angleško o raznolikosti ras, običajev, verstev, literature, še bolj pogosto pa o vse manj intelektualnih temah, kot so hrana in pijača. Ladijski kuharji in natakarji bi si zaslužili Nobelovo nagrado za svoje ustvarjalno delo, če bi kaj takega podeljevali v kulinarinem svetu. Ker je bil alkohol vključen v ceno potovanja, so že takoj po zajtrku razstavili v baru kakih dvajset različnih koktajlev. Da pa nam ni bilo treba zapustiti ležalnikov na palubi, je kar natakar krožil med

Ladja Scorpios.

nami s pladnji vseh teh okrepčil. Tudi vina so bila izvrstna, in to izključno čilska.

Priznati moram, da pred potovanjem nisem imela niti pojma, da nekje obstoja neki čilski arhipelag, kaj šele da je tako slikovit in raznolik. Ob fjordih in otočkih, ki so bili še povsem neoskrunjeni od turizma, sem skoraj zadrževala dih, da ne bi oskrunila pravljíčne tišine. Višek križarjenja pa je bil vsekakor ledenik San Rafael. Cel dan smo v majhnih čolničkih krožili med ledenimi gorami in strmeli v lomeče se plasti ledenika, ki so se med nepopisnim grmenjem valile v morje. Ladja se je morala zaradi varnosti zasidрати izven dosega valov. Večer poprej nama je eden od ladijskih oficirjev, ki je govoril precej tekočo angleščino in bil zato najin »uradni« tolmač kapitanovih govorov, rekel, da upa, da bomo imeli ob ledeniku oblačno vreme. V skladu s svojo nezaupljivo naravo sem takoj zakomentirala, da je verjetno slišal vremensko napoved, ki je slaba, in nas takole lepo tolaži. Nakar je pojasnil, da se v soncu led sicer lesketa, je pa vse povsem belo. Ob oblačnosti se pa morje odseva v ledu in ga s tem pravljíčno obarva v modrih in zelenih odtenkih. Kako prav je imel. Bilo je, kot da bi vstopila v graščino Snežne kraljice. Menda sem poslikala več kot tri filme diapozitivov!

Po kaki uri vožnje v čolnu smo se ustavili ob ogromni masi ledu in pomočnik krmarja je začel sekati koščke ledu in ga dajati v masivne steklene kozarce, ki jih je pričaral nekje izpod klopi, od koder

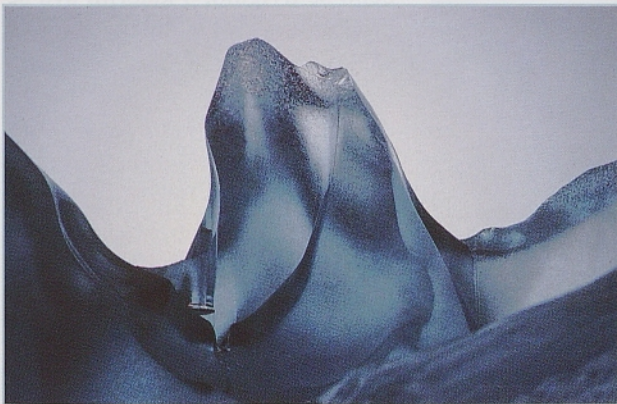

Ledenik San Rafael.

je tudi privlekel steklenico 12 let starega viskija. Kakšen sijajen okus je imelo milijone let staro ledeno stvarstvo, plavajoče v dvanajst let starem preblisku človeške ustvarjalnosti. In to celo za mene, ki v običajnih okoliščinah viskija sploh ne maram.

Najina naslednja postojanka je bil Santiago. Tako sva bili navdušeni nad eleganco in čistočo mesta, da sva podaljšali prvotno načrtovan postanek treh dni v skoraj cel teden ter se nastanili v prijetnem, majhnem, udobnem in mirnem hotelu v centru mesta. Slovenski »kontakt« v Santiagu, ki naj bi ga pozdravili, je bil sedaj že pokojni g. Andrej Prebil, takrat

82 let star misijonar in ravnatelj tamkajšnjega reda lazaristov. Bil je živahen in svetski gospod, tekoče je govoril šest jezikov, med temi tudi še slovenščino, čeprav je Slovenijo zapustil že 57 let pred našim srečanjem. Ko sva ga prvič obiskali v samostanu, kjer je živel, je nama postregel s hladnimi prigrizki, sam pa sedel ob skodelici kamiličnega čaja in suhih piškotih, češ da mu to zvečer povsem zadostuje. Ni pa preteklo deset minut, ko je že od nekod prinesel steklenico ledeno mrzlega šampanjca, da smo tako proslavili, kot je rekel, dobrodošli mu prihod dveh Slovenk. Drugi večer smo šli na večerjo v bližnjo picerijo, kjer je bil že na zrezkih in pivu. Najbolj pa sva se mu nasmejali tretji večer. Najprej je naju prosil, da ga po večerni maši samo za trenutek počakava, da se bo preoblekel v civil, ker če bi ga kdo videl v kolarju s takima »fejst deklicama«, bi kmalu nastale kakšne govornice! Tokrat naju je peljal v eno

V Kraljestvu Snežne kraljice.

Levo: impozantne stavbe v Santiagu. Desno: počasi, a sigurno.

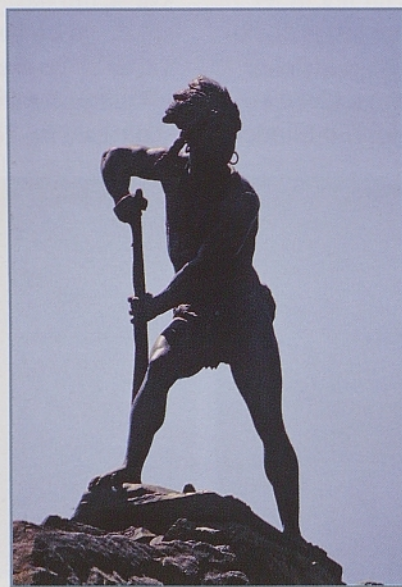

starih, kolonialnih, interesantno opremljenih restavracij, kamor je zahajala samo »gospoda«, kakor nama je povedal. Pri večerji je z velikim zadovoljstvom ob lososu srkal sijajno vino, ki ga je naročil po dokajšnjem izbiranju in premisleku, ter zamišljeno ugotovil, da ena steklenica verjetno ne bo dovolj. Kamilice in suhi piškoti so zdrknili v pozabo. Seveda je bilo precej prepiranja, kdo bo financiral te večerje. Na koncu je le moja obveljala, on pa si je trmasto pridržal vsaj pravico napitnine, ki je bila prav po gentlemansko visoka. Med pogovorom je izvedel, da greva pred povratkom v London še za dva dni v Rio de Janeiro in da sva že rezervirali hotel. Ker sem mu morala povedati ceno, je zarentačil, da je to odiranje nedolžnih ljudi, in rekel, da bo on poskušal najti kaj boljšega pri nekih nunah v centru Ria. Naslednji dan so že leteli faksi v Rio in nazaj in zvečer nama je izročil priporočilno pismo od glavne vizitatorke Čila za glavno vizitatorko Brazilije, ter naslov samostana v Rio. Tudi to si je zapomnil, da bo najino letalo prišlo v Rio pozno zvečer. Potem je šlo vse kot po maslu.

Po prijetnem tednu v Santiagu sva srečno priromali v Rio in malo po enajstih zvečer naročili letalski taksi do samostana. Šoferju sem dala naslov, nakar me je, na moje

veliko začudenje prosil še za telefonsko številko. Takoj jo je kar iz avta poklical in zdrdral tja v slušalko nekaj po portugalsko. Ko smo prišli do samostana, mi je postalo šele jasno, kaj se je dogajalo. Celoten kompleks samostanskih zgradb je bil ograjen, šofer je očitno to vedel in telefoniral vratarju, da smo na poti in da naj pride odpret ogromna železna vrata, kar se je tudi zgodilo. Torej »porta« se je odprla in zapeljali smo se do glavne hiše. Tam naju je pričakala neka redovnica, ki je govorila angleško ter se predstavila kot najina spremljevalka za naslednja dva dneva. Šele ob odhodu nama je povedala, da je doktor psihologije, da je dve leti študirala v Ameriki – od tod tekoče znanje

angleščine – in da je prednica hiše, kjer sva stanovali. Precej »nobel« spremstvo! Najprej naju je peljala v najino sobo – veliko, udobno, krasno opremljeno in z lastnimi pritklinami, česar v samostanu nisem pričakovala –, potem pa v neko veliko obednico na prigrizek in pijačo. Prosili sva, če imava pri njih lahko tudi zajtrk in večerjo, ki je bila ob šestih, saj nama ni bilo niti najmanj do tega, da bi zvečer blodili po Rio in iskali restavracije. Seveda je najini prošnji takoj ugodila, in drugo jutro, do katerega so bile samo še štiri ure, naj bi se dobile v cerkvi pri sedmi maši. Na srečo sva bili s sestrično precej zgodnji. Kajti to je bil eden tistih samostanov kjer moraš, kot Janko in Metka, potresati drobtinice za seboj po vseh hodnikih, če hočeš še kdaj najti pot nazaj v sobo, od koder si začel. Za krono je bilo v pot vključeno še dvigalo, s katerim sva se dričkali kot dva »mulca«, saj sva vsakokrat pristali na napačnem nadstropju. Končno sva srečali dve nuni, ki sta naju pripeljali v cerkev. Hvala Bogu, da sva imeli spremstvo, kajti tudi v cerkvi se moraš poslužiti dvigala, katero te med drugim lahko odloži v kripti, kjer je preko sto žar s pepelom bivših nun – to bi bil šele lep začetek dneva! Zajtrk sva pričakovali v isti veliki obednici kot prejšnjo noč – še zdaleč ne! Glavna

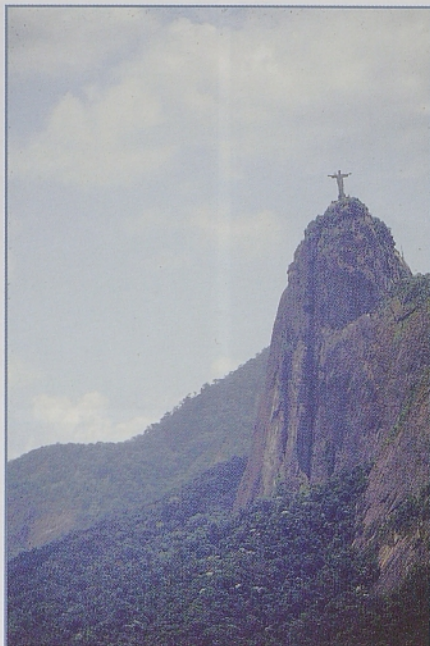
V Santiagu ljubijo kipe.

kuharica nama je sama stregla v majhni, bogato opremljeni sobi z rezljanim pohištvo. Stenske vitrine so bile polne kristala in porcelana, s katerega so nama stregli. Samo stegnila sem roko proti pomaranči, in že mi jo je kuharica olupila in servirala na krožniku. Takoj sva ugotovili, da je moral biti gospod Prebil zelo visoko zapisan med temi sestrami.

Po zajtrku naju je najina spremljevalka pospremila do ceste ter svetovala, naj prosiva taksista, da naju zapelje do Corcovada, kar sva si najprej želeli ogledati, čez kaki dve uri naj naju pride iskat in zapelje do naslednje ogledne točke, in tako naprej. Še predno sva mogli sploh prikimati tej sijajni ideji, ga je že kar sama poklicala – na srečo je znal malo angleško, tako da smo lahko ves dan z lahkoto komunicirali – ter mu v nalivu portugalsčine zabičala, kot sva kasneje zvedeli od njega samega, da naju ne sme »obratiti« kot dva običajna turista. Cel dan naju je prepeljal, od koder in do kamor sva hoteli, naju prihajal iskat ob dogovorjenih urah in ob šestih zvečer spet odložil v samostanu. Večerja je potekala v istem stilu kot zajtrk. Miza obložena, prednica na eni strani prakticirala angleščino, kuharica pa med strežbo tako navdušeno klepetala po portugalsko, da menda sploh ni opazila, da nisva razumeli niti besede.

Drugi dan so naju po maši in zajtrku kot dva visoka funkcionarja peljali na ogled njihove novozgrajene bolnišnice, opremljene z za takrat najbolj modernimi zdravniškimi računalniki, in baje ene naj-

Jezus bdi nad Rio de Janeirom.

modernejših v Riu, kar sem po ogledu kar verjela.

Pred odhodom – polet v London sva imeli spet pozno zvečer – so se sestre zbrale v sprejemnici, ker so se hotele posloviti od naju. Prednica je prevajala moje zahvalne in poslovilne besede, tajnica pa je bila tako prevzeta nad najinim prispevkom za reveže – niso nama namreč hotele nič računati – da ni bilo niti govora, da bi naročile taksi. S samostanskim kombijem naju je zapeljala na letališče, s prednico, kuharico in še eno »ta glavnih« za spremstvo.

Tik pred odhodom sva se s sstrično še enkrat krepko nasmejali. Prednica mi je na tihoma rekla, če naju sme vprašati nekaj zelo osebnega. Malo se je obotavljala, potem pa v veliki zadregi vprašala, če sva morda špijonki! Najprej sem ji zagotovila, kar najbolj prepričljivo sem mogla, da nisva, potem pa hotela vedeti, kaj jo je pripeljalo do te sumnje. Še sedaj mi gre na smeh, če pomislim na odgovor.

»Veste, tako dostojno se obnašata – zjutraj maša in obhajilo, zvečer doma ob šestih in po večerji lepo spat – da kar nismo mogle verjeti, da nimata kaj za bregom.«

Takrat sem sklenila, da bom morala sem pa tja malo skočiti čez plot – v samostanih dejansko, ne le metaforično – da mi bodo sploh verjeli, da sem res to, kar sem.

Rio (levo) in Jezusov kip nad mestom (desno).

DRAGA 2010

Zgoraj: okrogla miza z naslovom Odnosi med generacijami. Julija Berdon, Neža Kravos, Ivan Peterlin, Hektor Jogan in Damijan Paulin.

Zgoraj desno in spodaj: navdušujoč nastop vokalne skupine Perpetuum Jazzile.

Fotografije Peter Cvelbar in KROMA

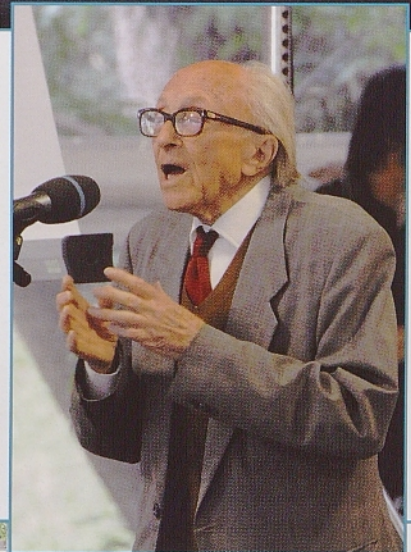

Na vrhu: Koroški Slovenci 90 let po plebiscitu: Jože Marketz, Janko Zerzer, Ivo Jevnikar, Karel Hren in Zdravko Inzko.

Mašujeta škofov vikar Oskar Simčič in Edvard Kovač (zgoraj levo); Mirjam Bratina in Mateja Pevec Rozman o Etiki in sodobnem človeku.

Pisatelj Zorko Simčič in Zora Tavčar (levo); Boris Pahor med diskusijo (desno).

Martin Breclj in Drago Jančar (levo); pogled na množico v nedeljo popoldne (desno).

David Bandelj

Možni začetek

Pričenjam
odhajati
če se lahko to reče

nekje na
ovinku
me pričakuje

avtobus za
pravo smer

morda bi bilo
prav ko
bi pripravil
prtljago

vzel vsaj
najnujnejše stvari
ali pa ne

preprosto bom vstopil
in se usedel na enega
izmed prostih sedežev

sprejel
kanonično vračanje
vseh odhodov
ki so in
bodo dani

se za trenutek
ozrl nazaj
za spomin
bolečino
snov za pisanje
morda

brez solznih oči
in pozdravov

spomnil se še
bom na rek
iz mladosti

pazi fant
odhod je izbira

in se odpeljal

če bo šofer za
to

Sestop

Srknem
nevoljo

ko se v
miru spuščam
po stopnicah
časa

pot je
neskončna
neslišna

v sestopanju
ni več
poezije

kar
hranim
je le
želja

po
cilju

menda

Pred oknom

Polni dvomov	prazne ulice	naša umirjenost	umetni veter se prikraja med bloki
gledamo luno	oznanjajo	sika kot žejna kača	in mi sveži obraz
nad ljubljskim gradom	razpad naše vrste	oziram se skozi okno	kar ostaja
in	ko vljudno prosimo	kjer počasi	je le spomin
strah razjeda	da bi nas kdo razumel	odtavajo še zadnje klice noči	pred katerim je beg zaman
naše oglodano črevesje	nihče tega ne sliši		

Na pomolu

Ozreti se v daljavo modrine	mrtve priče	proti njim	muko spominjanja
neskončne	človekove bede ali bogastva (izberite vi)	izmučeni bojevnik brez sanj (nesmisel	odtekamo kot valovito nihanje morja
brez črte na obzorju	ima me da bi	predaleč so)	v jutranji sapi
tri ladje kot tihi velikani	se zagnal	le galebi stražijo	

Čez vzpetino

Zakaj	parafraziram	veter
se	življenje	pobira
kadi	v sebi	kosme
z	z dejanji	dostojanstva
obzidij	ki	
	uničujejo	cilja pa
cvilečega	preprostost	ni
mesta		
	kličejo	za smisel
	nemilost	se borimo
ko se		
vse	vodijo	še
zdi	v	skalo
ekspresionistična	nepotešenost	moram
slika		prevaliti
in		do vrha
ne		
preizkušena		
realnost		

David Bandelj je bil rojen leta 1978 v Gorici. Po maturi na klasičnem liceju Primoža Trubarja v Gorici je zaključil študij primerjalne književnosti in literarne teorije na Filozofski fakulteti v Ljubljani in iz nje tudi doktoriral. Predava na Fakulteti za humanistiko Univerze v Novi Gorici. Objavil je zbirki *Klic iz nadzemlja* (2000) in *Razprti svetovi* (2006), knjigo esejev *Razbiranja žarišča* (2008) in uredil antologijo sodobne poezije Slovencev v Italiji *Rod lepe Vide* (2009).

Deluje tudi kot glasbenik na področju zborovske glasbe, kjer ima kot zborovodja za sabo nekaj pomembnih projektov.

Poezija Davida Bandlja je izraz sodobne stiske minevanja in prehajanja sveta in človeka v njem. Njegov lirski subjekt se zaveda minevanja in nestabilnosti človekove pozicije v življenju, zato se pesmi čedalje bolj zatekajo v nizanje oniričnih podob in podob iz vsakdanjosti. V tem ustvarjanju ne izvzema kompliciranega odnosa med človekom in Absolutnostjo.

Drago Štoka

Stanku Janežiču v slovo

Bila je zimskomrzla jesen leta 1945, ko je na naše duri potrkal Josip Križman, dolgoletni župnik na Proseku in Kontovelu. A tokrat ni bil sam, ampak v družbi z mladim duhovnikom.

»To je Stanko Janežič, doma s Štajerskega, zdaj pa bo za kaplana pri nas«, je dejal mojemu očetu Jerneju, ki je bil starešina v kontovelski cerkvi.

Bilo mi je osem let in sem si novega mladega kaplana ogledoval z vso otroško radovednostjo.

Stanko Janežič je bil kaplan na Proseku in Kontovelu celih pet let. Težki časi so bili to, a naš kaplan je tudi v teh časih znal vedno ohranjati upanje in radost v sebi in v nas njegovih župljanih. Po petih letih je bil imenovan za župnika v Mačkoljah, nato pa odšel na študij v Rim, tam doktoriral in se zopet vrnil k nam na Tržaško, nato pa se leta 1969 dokončno vrnil v svojo rodno Štajersko.

Na Tržaškem se je dr. Stanko Janežič skoro petindvajset let vsestransko razdajal, bil izredno aktiven in uspešen v verskem, kulturnem in socialnem delovanju, bil soustanovitelj z Jožetom Peterlinom, Maksom Šahom in Martinom Jevnikarjem Društva slovenskih izobražencev, stalni sodelavec Mladike, Slovenske prosvete, Ekumenskega centra v Trstu, bil človek izredno lepe in bogate besede, poln globokih misli in pozitivne energije. Ni bil samo vzoren duhovnik, ampak tudi vsestransko razgledan človek, velik človekoljub, socialno čuteč, človek dialoga, iskanja skupnih vrednot in vnet zagovornik strpnosti in skupnega hotenja.

Prav je, da smo pokojnemu dr. Stanku Janežiču hvaležni za vse njegovo delo, za vrednote, ki nam jih je znal posredovati, za opravljeno delo na Tržaškem, ki bo še dolgo dolgo našim zanamcem rojevalo žlahtne in stalne sadove.

Osebnostno lahko rečem, da mi je v petinšestdesetletnem poznanstvu veliko pomenil, mi bil za zgled, mi mnogo lepega in plemenitega svetoval in podarjal.

Med nama je vladalo pristno in globoko znanstvo in prijateljstvo. Veliko sva se pogovarjala, si izme-

Stanko Janežič.

njavala različne poglede na dogajanja okrog nas, si mnogo dopisovala. In tako sem 27. avgusta 2004 prejel od njega pismo, ki pa je bilo drugačne vsebine kot njegova prejšnja dopisovanja. Takole mi je pisal.

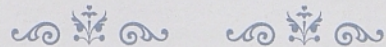
Dragi Drago!

Upal sem, da bom mogel biti navzoč tudi na letošnji Dragi, ki ima zelo zanimiv spored, vendar vse kaže, da to ne bo mogoče. Preživljam namreč svojevrstne počitnice – v obliki »bolniškega dopusta«. Bil sem operiran, deset dni v mariborski bolnici, sedaj pa sem rekonvalescent, hkrati pa hodim na razne preiskave

zaradi otekle bezgavke za desnim ušesom. Čutim težo let in možnost vsakovrstnih bolezni, hvaležen Bogu za 84 let lepega, vsestransko razgibanega in zdravega življenja.

Del tega lepega življenja v mojih mladih letih je potekal na Tržaškem in v našem zahodnem zamejstvu – Goriška, Beneška Slovenija, Kanalska dolina, Koroška. Veliko sem bil v teh letih povezan tudi s Teboj in Tvojimi najbližjimi sorodniki. Hvala Vam.

Rad bi še napisal in izdal nekaj knjig, vse pa je v božjih rokah. Sicer pa sem, hvala Bogu, kristjan in katoliški duhovnik z živo vero v posmrtno življenje. V polnost tega večnega življenja bo vključena tudi ljubezen do domovine, slovenskega naroda, prijateljev in pozancev. Koliko teh je že v onstranstvu in nas tam pričakujejo. Zato moramo slovo od tega sveta pričakovati z velikim upanjem.

Od dr. Stanka Janežiča smo se 10. septembra množično poslovili v njegovem rojstnem Sv. Miklavžu pri Ormožu.

Veličastnega pogreba, kakršnega domačini ne pomnijo, se je udeležilo tudi zastopstvo Slovencev na Tržaškem, med njimi kontovelski in mačkoljanski verniki.

Dr. Stanko Janežič bo v naši slovenski in zamejski knjigi gotovo zapisan z velikimi in zlatimi črkami.

Umrl je Tine Velikonja

V noči na 11. julij se je ob sestopu s Prisojnika smrtno ponesrečil znani kirurg in javni delavec dr. Tine Velikonja iz Ljubljane.

Rajni Velikonja, ki so mu po vojni ustrelili očeta, znanega pisatelja Narteja Velikonjo, in ki je kot s Koroškega vrnjeni mladoletni domobranec okusil strahote Teharij, je bil med vodilnimi protikomunističnimi veterani, ki so si v domovini prizadevali za objektivno podobo naše polpreteklosti, povrnitev dobrega imena udeležencev protirevolucionarnega upora in vseh žrtev vojne, revolucije in državljanske vojne ter za obeležnje njihovih grobov. Od ustanovitve leta 1991 je bil prvih 12 let predsednik Nove slovenske zaveze, za njeno revijo Zaveza pa je napisal 103 razprave in članke. Uredil je tudi obe dosedanji knjigi Farnih spominskih plošč, bistveno sodeloval pri spominskih proslavah in postavljanju spomenikov žrtvam komunistične revolucije in bil član različnih vladnih komisij.

Bil je odličen govornik, družaben človek, ki je znal biti tudi oster, a je srečanja rad sklepal z besedami: »Lepo je, da smo prijatelji!« Rad je zahajal tudi v zamejstvo.

Rodil se je 14. februarja 1929 v Ljubljani in se kljub politični zaznamovanosti odlično uveljavil kot abdominalni kirurg, saj je 25 let vodil oddelek za proktologijo v Bolnišnici Petra Držaja v Ljubljani, predaval na višji šoli za zdravstvene delavce in bil avtor ali soavtor več učbenikov ter priročnikov interne medicine in kirurgije.

Nove leposlovne knjige

Založništvo tržaškega tiska je izdalo novo knjigo tržaškega besednega umetnika in časnikarja Marija Čuka, ki nosi naslov: *nikar se ne hudujte na vreme, da je zmešano. Vsak naj najprej pomete pred svojim pragom. Gre za izbor komentarjev, ki jih redno objavlja v torkovi športni prilogi Primorskega dnevnika, in aforizmov, ki jih rad izreka ob koncu vodenja televizijskih poročil.*

Tržaški pisatelj in časnikar Dušan Jelinčič pa je pri založbi Sanje v Ljubljani izdal svoj najnovejši, tokrat zgodovinski roman *Bela dama devinska*. Delo je nastalo v italijanščini, vendar v tem jeziku še ni izšlo. Avtor ga je sam prevedel in delno predelal za slovensko izdajo.

Pri Goriški Mohorjevi družbi je izšla nova knjiga upokojene goriške učiteljice, pisateljice in avtorice del za otroke Marize Perat. Gre za slikanico z naslovom *Metla pika*. Ilustrirala jo je Danila Komjanc. Obe ustvarjalci že dolgo sodelujeta pri reviji *Pastirček*.

UMRL JE MSGR. LJUBO MARC

V šempetrski bolnišnici pri Novi Gorici je 23. avgusta umrl duhovnik in politični preganjanec Ljubo Marc. Rodil se je sicer 1. novembra 1920 v Ljubljani, vendar je odraščal v Ajdovščini in okusil fašistično diktaturo ter raznarodovanje. Študiral je v Gorici in bil posvečen v duhovnika leta 1944.

Kot kaplan je kmalu po tamkajšnji tragediji nastopil v Cerknem, eno leto je po vojni študiral v Rimu, nato je upravljal župnijo Drežnica. Leta 1951 je javno nastopil proti preganjanju vere in duhovnikov ter oviranju verouka. Zato so ga zaprli in na zloglasnem Tolminskem procesu marca 1952 obsodili kot vohuna na deset let zopora. Presedel je šest let in pol, kar je opisal v spominih Črepinje, ki so izšli leta 1994 pri Celjski in Goriški Mohorjevi družbi.

Po izpustitvi iz zopora je bil župnik v Godoviču, na Planini pri Ajdovščini, od leta 1975 pa v Biljah, kjer je bil do konca duhovni pomočnik. Zgodaj je uvajal pastoralo za zakonce in katehezo za mlade.

28. SREČANJE TREH DEŽEL

Na Otoku ob Vrbskem jezeru na Koroškem je bilo 21. avgusta že 28. Srečanje treh dežel. Prvotno je šlo za romanje vernikov iz videmske, ljubljanske in celovške škofije, vendar iz leta v leto privablja vedno več udeležencev tudi iz drugih krajev treh sosednjih dežel. Geslo letošnjega srečanja je bilo: Jezus pravi: »Zaupajte!«

Za okoli 1.200 vernikov so v treh jezikih somaševali gostitelj, celovški škof Alois Schwarz, videmski nadškof Andrea Bruno Mazzocato in upokojeni videmski nadškof Pietro Brollo, ljubljanski pomožni škof Anton Jamnik, mariborski nadškof Franc Kramberger, koprski škof Metod Pirih in koprski pomožni škof Jurij Bizjak ter celjski škof Stanislav Lipovšek. Somaševalo je še skoraj štirideset duhovnikov. Po maši so zbori, ki so pri njej sodelovali, nastopili še v kulturnem delu srečanja.

Naslednje Srečanje treh dežel bo 20. avgusta 2011 v novomeški škofiji v Marijinem svetišču na Zaplazu.

30. SLIKARSKI TEDEN V SVEČAH

V Svečah na Koroškem je Slovensko prosvetno društvo Kočna izpeljalo že 30. slikarski teden. Končal se je 21. avgusta. Letos se ga je udeležilo osem umetnikov iz Avstrije, Slovenije, Italije in Hrvaške. Pobudo so obogatili trije koncerti, lutkovna predstava in kreativna delavnica za otroke.

čelje Narodnega doma in k spominski plošči beguncem iz Istre, z Reke in iz Dalmacije na spomeniku pred železniško postajo.

Predsedniki so v Narodnem domu sprejeli tudi predsednika obeh krovnih organizacij Slovencev v Italiji Draga Štoko in Rudija Pavšiča, zvečer pa so se udeležili zelo dobro obiskanega koncerta.

V skupni izjavi pred srečanjem so trije predsedniki izpostavili namen svojega srečanja: potrditi zavezo, da tisto, kar tri države in narode danes združuje, prevlada nad tistim, kar jih je boleče delilo v preteklosti.

Leta izgubljene mladosti

V zbirki avtobiografskih in spominskih zapisov založbe Modrijan v Ljubljani *Živa preteklost je izšlo novo pričevanje o vojni in revoluciji na Slovenskem, ki je posebno dragoceno v delu, v katerem sta opisana umik primorskih domobrancev ob koncu vojne preko Soče in življenje po begunskih taboriščih v Italiji.*

Gre za 280 strani debelo knjigo z dokumentarnimi fotografijami, ki nosi naslov *Leta izgubljene mladosti. Dnevnik 1942-1948*. Izšla je ob 85-letnici avtorja Zdenka Rota iz Slovenske vasi (Buenos Aires) v Argentini. Predgovor je napisal njegov precej mlajši brat Peter Rot iz Slovenije, opombe pa sta sestavila avtorjev sin Andrej in Mitja Sunčič.

Zdenko Rot se je rodil 22. avgusta 1925 v Rakitni. Dnevnik, ki ga je pisal s presledki in ne vedno enako podrobno, vsekakor pa iskreno, se začne 12. julija 1942. Takrat so partizani mobilizirali domačine. Decembra 1943 je v Ljubljani stopil med domobrance in bil dodeljen 27. četi, ki se je borila na Dolenjskem. Marca 1945 ga najdemo kot policista primorskih domobrancev na območju Postojne. Konec aprila sledi umik prek Vipavske in Gorice, nato življenje po taboriščih, v Rimu, služba pri Angležih, 30. junija 1947 pa je iz Neaplja skupinica desetih Slovencev odplula proti Buenos Airesu, kamor je dospela 24. julija. Ob vžvljanju v novo življenje in vedno redkejših zapisih se Rotov dnevnik končuje z religioznim razmišljanjem 24. decembra 1948.

Trije predsedniki v Trstu

Ob koncertu, ki ga je na Velikem trgu v Trstu priredil priznani italijanski glasbenik Riccardo Muti in pri izvedbi katerega so sodelovali mladi glasbeniki iz Italije, Slovenije in Hrvaške, so se srečali predsedniki vseh treh držav: Danilo Türk, Ivo Josipović in Giorgio Napolitano.

Pred koncertom so se vsi trije predsedniki poklonili spomenu na tragične dogodke iz preteklosti. Tako so prav na dan požiga – 13. julija – položili venec na pro-

Umrl je Rajko Vatovec

V Readingu v Veliki Britaniji se je 17. julija tiho poslovil ugledni in dejavni član povojne slovenske emigracije v tisti deželi Rajko Vatovec. V Readingu je bil 20. avgusta tudi žarni pogreb.

Vatovec se je rodil 6. novembra 1924 v Mariboru in dobil ime Rajko Lucijan. Ker je bil oče orožniški častnik, je otroštvo preživel v Splitu, leta 1937 se je družina preselila v Mursko Soboto, leta 1940 pa v Ljubljano. Tam je leta 1943 z odličnim uspehom maturiral na 1. moški realni gimnaziji. Nato se je vpisal na medicinsko fakulteto. Ko so jo zasedbene oblasti zaprle, je stopil v policijo. Ob koncu vojne se je umaknil na Koroško, Angleži pa so ga poslali v italijanska taborišča (Eboli idr.). Tam se je tesno prijateljsko povezal s tistimi mladimi, kritičnimi Slovenci, ki so večinoma pripadali Jugoslovanski vojski v domovini in so še pred razselitvijo v Nemčiji osnovali Slovensko pravdo. Jedro te skupine, katere gibalna sila je bil Dušan Pleničar, se je preselilo v Veliko Britanijo in Vatovec je bil do konca v vodstvu Slovenske pravde ter v ožjem krogu sodelavcev njenih publikacij ter revije Klic Triglava.

Že od mladih nog je bil Vatovec navdušen športnik in član Sokola, študiral je violino in pel v zboru, posebno pa je ljubil jezike. Že v taborišču je bil tolmač, po prvem obdobju fizičnega dela pa je bil v Angliji, kjer si je leta 1951 z domačinko ustvaril družino, sprejet v službo na BBC. Delal je v oddelku BBC Monitoring, kjer za potrebe vlade poslušajo, snemajo in prevajajo pomembnejše radijske novice z vsega sveta. Zadolžen je bil za oddaje v srbohrvaščini, slovenščini, po potrebi tudi v drugih jezikih, zlasti v nemščini. Čeprav se je s 65. letom upokojil, so ga v nujnih primerih, na primer v času zadnje krize Jugoslavije in osamosvojitvenih procesov, ponovno klicali na delovno mesto.

Kot dopisni slušatelj je v Londonu dosegel univerzitetno diplomo iz nemščine in zgodovine. V Readingu je na neki višji šoli honorarno poučeval latinščino in francoščino, na tečaju za odrasle pa ruščino.

V času slovenske pomladi je že precej zamrla dejavnost slovenske skupnosti v Veliki Britaniji oživela. Vatovec je bil ob Pleničarju in drugih sodelavcih med drugim v vodstvu Konferenca za Veliko Britanijo pri Svetovnem slovenskem kongresu, ki so jo ustanovili aprila 1991. Posebno so se posvetili vprašanju slovenskega državljanstva. Večkrat je obiskal Slovenijo in do nastopa bolezni redno sledil vsemu dogajanju v vsem slovenskem prostoru.

»Šest modrih« ali skupina vodilnih članov Slovenske pravde, ki so takrat živeli v Veliki Britaniji. Od leve sedijo: Marjan Gorjup, Rajko Vatovec in Slavko Farkaš, od leve stojijo: Marko Tomšič, Ljubo Sirc in Dušan Pleničar. Slikano v začetku 60. let pri Pleničarjevih v Enfieldu (London).

Poletni seminar ZCPZ

Letošnji že 41. poletni pevski seminar Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta se je končal 14. avgusta v Bohinjski Bistrici. Udeležencev je bilo okoli 90. Na predvečer zadnjega dne so tečajniki nastopili tako v župnijski cerkvi kot v hotelu, in sicer pod vodstvom svojih mentorjev. To so bili Helena Fojkar Zupančič iz Litijske in Hilarij Lavrenčič iz Doberdoba, orgelski tečaj je vodil Gregor Klančič, ljudske pesmi za moški zbor je vadal še Mirko Ferlan, otroški zbor pa je vodila Renata Vereš Klančič. Ob glasbenih prizadevanjih je bilo seveda tudi letos veliko časa za utrjevanje prijateljskih vezi, spoznavanje Gorenjske in ugledne obiske.

Umril je pisatelj Jože Felc

V Celju, kjer je po lanski upokojitvi živel v Domu sv. Jožefa, je 25. avgusta umrl psihiater in pisatelj Jože Felc. Rodil se je 26. marca 1941 v rudarski družini v Spodnji Idriji. Leta 1966 je diplomiral na ljubljanski medicinski fakulteti in od leta 1967 delal v Psihiatrični bolnišnici v Idriji. Čeprav je bil tetraplegik, je bil v bolnišnici zaposlen 42 let, od leta 1973

do 2005 pa je bil tudi njen predstojnik. Napisal je več kot sto strokovnih razprav in člankov. Nekaj let je bil glavni urednik slovenske psihiatrične revije *Viceversa*.

Dr. Felc pa je bil znan tudi kot kulturni delavec in besedni umetnik. Prve pesmi je objavil v *Družini in Obzorniku Prešernove družbe*, prozo v *Mladih potih*, *Naši sodobnosti*, *Idrijskih razgledih* in reviji *Kaplje*. Bil je med ustanovitelji in glavni urednik te na zunaj skromne, a pomembne revije (1966-72), ki je bila *disidentski glas* v času enoumja. Njeno usodo je opisal v zborniku *Kaplje pozneje* (1992). Objavil je 16 zbirk novel in romanov. Zadnji, letošnji knjigi je dal pomenljivi naslov *Živeti živl-*

Na Dragi 1994.

VSEEVROPSKI DAN SPOMINA V ŠTANJELU

V Štanjelu je bila 23. avgusta slovesnost ob vseevropskem dnevu spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov. Lani je Študijski center za narodno spravo (SCNR) iz Ljubljane priredil prvo tako slovesnost na gradu v Rajhenburgu. Letošnjo je s soprireditelji (Občina Komen, Inštitut dr. Jožeta Pučnika, Društvo slovenskih izobražencev v Trstu) spričo 90-letnice požiga Narodnega doma v Trstu in 80-letnice ustrelitve bazoviških junakov posvetil trpljenju Primorcev pod fašizmom.

Slavnostni govornik je bil tržaški pisatelj Boris Pahor, zavrteli so tudi dokumentarec Sonja režiserke Lore-dane Gec s tržaškega sedeža RAI, ki govori o medvojnem trpljenju Sonje Amf Canziani. Ob kulturnem programu so v imenu prirediteljev pozdravili prisotne (med katerimi sta bila predsednik slovenske vlade Borut Pahor in predsednik slovenske škofovske konference nadškof Anton Stres) župan Uroš Slamič, direktorica SCNR Andreja Valič, direktorica Pučnikovega inštituta Nataša Šuštar in predsednik DSI Sergij Pahor.

SREČANJA SLOVENCEV OD VSEPOVSOD

V Državnem zboru v Ljubljani je bilo 1. julija deseto vseslovensko srečanje, ki ga prireja Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Posvečeno je bilo razpravi o skupnem slovenskem kulturnem, gospodarskem in znanstvenem prostoru. Ob jubileju je Državni zbor izdal zbornik Prvih deset let, Zbornik ob X. vseslovenskem srečanju, ki ga je uredila Katja Jerman in vsebuje izbor posegov na dosedanjih srečanjih.

Slovenska izseljenska matica je 3. julija priredila v Prilozju pri Metliki 54. Srečanje v moji deželi.

Izseljensko društvo Slovenija v svetu pa je 4. julija priredilo v Dolenjskih Toplicah 17. Tabor Slovencev po svetu, posvečen navezanosti izseljencev na matično domovino.

Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boštjan Žekš, ki je sodeloval na vseh treh srečanjih, je za prihodnje leto napovedal skupno srečanje za Slovence po svetu ob 20-letnici neodvisne Slovenije, in sicer v začetku julija na Bledu.

22. Romanje treh Slovenij

Na Sv. Višarjah, ki letos praznujejo 650-letnico božje poti, je 1. avgusta več sto udeležencev iz matične Slovenije, zamejstva in izseljenstva sodelovalo pri 22. Romanju treh Slovenij.

Višarsko srečanje se je rodilo na pobudo msgr. Vinka Žaklja iz Belgije. Kot Srečanje treh Slovenij ga je sprva prirejal Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi, od njegovega razpusta leta 1995 pa zanj skrbi Rafaelova družba, ki se ji je pridružila še Zveza evropskih izseljenskih duhovnikov.

Romarjem je letos najprej predaval rektor Katoliškega doma prosvete v Tinjah msgr. Jože Kopeinig o dialogu in iskanju resnice. V Marijini cerkvi je mariborski nadškof Franc Kramberger somaševal s 14 izseljenskimi in drugimi duhovniki ter pridigal. Pel je združeni slovenski zbor iz Augsburga, Ulma in Stuttgarta, ki je nato za svetiščem sooblikoval kulturni program, pri katerem so se spomnili tudi akademske slikarke Bare Remec, ki se je rodila pred sto leti.

ŽIVLJENJSKI JUBILEJ KLAVDIJA PALČIČA

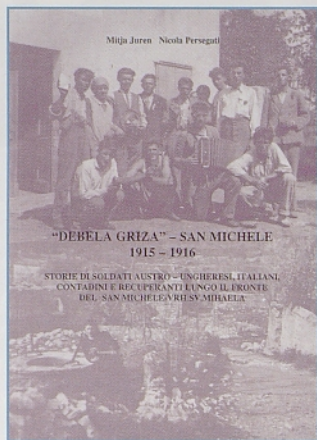
Ob 70-letnici tržaškega slikarja Klavdija Palčiča (rojen v Trstu 5. avgusta 1940) je Slovenska kulturno gospodarska zveza, ki ji je predsedoval v letih 1987-97, dala pobudo za več antoloških razstav, ki se bodo zvrstile v Trstu, Gorici in Čedadu.

Odprtje prve, z naslovom Likovna prehajanja, je bilo na vrsti v dvorani Giubileo v Trstu 30. julija.

TAKO SO PELI

V Kanalski dolini so Glasbena šola Tomaž Holmar, ki deluje v okviru Glasbene matice, Slovenski raziskovalni inštitut in Slovensko kulturno središče Planika izdali zgoščenko Tako so peli – Così cantavano. Uredil jo je prof. Manuel Figelj. Na njej je izbor ljudskih pesmi iz Ukev, ki so jih v letih 1968-72 posneli prof. Pavle Merku in drugi etnologi.

Debela griža

Znana gostilna »Lokanda Devetak« z Vrha sv. Mihaela je poznana v širši okolici ne samo zaradi svoje odlične gostinske ponudbe, ampak tudi zaradi kulturnih in socialnih pobud, ki jih sama promovira ali podpira. Zadnji podvig podjetja, ki ga vodi Avguštin Devetak, je bila izdaja knjige »Debela griža« – San Michele 1915-1916. Gre za zbirko pripovedi avstro-ogrskih in italijanskih vojakov in preostalih ljudi z območja fronte, ki je v prvi svetovni vojni hudo prizadela tudi kraje ogrog Vrha sv. Mihaela. Knjigo sta napisala in bogato fotografsko opremila Mitja Juren in Nicola Persegati. Namenjena je italijanskim bralcem, zato je izšla v italijanščini. V pripravi pa je tudi slovenska izdaja. Predstavili so jo na lepo obiskanem večeru v Lokandi Devetak v ponedeljek, 6. septembra.

Pesmi rodoljubja in upora

Upokojena docentka za didaktiko na Pedagoški fakulteti v Ljubljani in Koprju, plodna publicistka in vztrajna raziskovalka primorske polpreteklosti dr. Mira Cencič je ob prazniku občine Šempeter - Vrtojba julija prejela zlato priznanje zaradi obsežnega strokovnega dela na šolskem in zgodovinsko raziskovalnem področju. Gre za pravo ambasadorico občine, v kateri si je ustvarila dom, čeprav ostaja ponosna na svoj izvor iz Tomaja, so poudarili na slovesnosti.

Poleti je izšla njena 16. samostojna knjiga z naslovom Primorske pesmi rodoljubja in tigrovskega upora. Izdalo jo je Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR Primorske, obsega 272 strani, uvoda pa sta ji napisala predsednik društva Marjan Bevk in pesnik akademik Ciril Zlobec. Delo se je pridružilo knjigam s šolskega področja in monografijam o Tigru, Ivanu Rudolfu, Bevkovih Črnih bratih, beneških čedermacih. Zdaj ima že napisano obsežno študijo o »goriški sredini«. V najnovejši knjigi dr. Cencičeva predstavlja že objavljene in tudi čisto neznane poezije priznanih pesnikov in preprostih ljudi, tudi tigrovskih gverilcev, ki izražajo trpljenje, hrepenenje, domotožje, a tudi hudomušnost in pa upornost primorskega človeka v boju za lastni jezik, zemljo in istovetnost.

ZBORNIK O FILIPU TERČELJU

V Ljubljani živeča prof. Marija Pegan iz Ajdovščine, ki si je v zadnjih letih veliko prizadevala za vrnitev duhovnika, javnega in kulturnega delavca, žrtve komunizma Filipa Terčelja (1892-1946) v javni spomin tako v domačem kraju kot v širšem prostoru, je v samozaložbi na 152 straneh izdala Zbornik Terčeljevih dni. V osrednjem delu so sicer res predavanja o Terčelju s slovesne akademije 4. februarja letos v Ajdovščini, za katero je dala pobudo urednica, ob njih pa je cela vrsta dragocenih pričevanj, dokumentov, poročil in fotografskega gradiva o samem Terčelju in pa o mučni poti za njegovo umestitev v naš zgodovinski spomin ter za postavitve njegovega veličastnega spomenika v Šturjah, do katere je vendarle prišlo 25. aprila letos.

UMETNIKI ZA KARITAS

Od 16. do 20. avgusta je bila na Sinjem vrhu 16. mednarodna likovna kolonija Umetniki za Karitas. Izpeljali so jo pod geslom pastoralnega leta 2010-11 v Sloveniji: Nosite bremena drug drugega! V naslednjih mesecih se bodo v številnih krajih zvrstile dobrodelne prodajne razstave stvaritev udeležencev.

UMRLA JE MISIJONARKA S. AGNES ŽUŽEK

V Domu za bolnike z Alzheimerjevo boleznijo v Ealingu v Londonu je 22. julija umrla misijonska zdravnica, redovnica Agnes Žužek.

S. Agnes se je rodila 15. januarja 1927 v Ljubljani in dobila ime Janja. Bila je sedma v družini 15 otrok, med katerimi je bilo več duhovnikov in redovnic. Leta 1945 je večji del družine odšel v begunstvo in živel po begunskih taboriščih v Italiji. Janja je dobila štipendijo za študij medicine v Španiji, ki ga je leta 1952 tudi dovršila. S sestro Terezijo, ki je tudi bila zdravnica, sta stopili v kongregacijo Medicinskih misijonskih sester v Angliji. Že po prvih redovnih zaobljubah je bila poslana v misijone v Pakistan. Leta 1964 je postala britanska državljanka in je bila poslana v misijone v Vzhodno Afriko. Tam je delovala po raznih bolnišnicah vse do leta 1971, ko je bila premeščena v Etiopijo, kjer je delala še deset let.

Ko se je leta 1982 vrnila v Anglijo, se je vključila v pastoralno delo med mladimi dekleti, ki so prihajala delat iz dežel Vzhodne Evrope, poleg tega je sodelovala v programu anglikanske Cerkve za gluhoneme in slepe, ter pri drugih pobudah. Dejavna je bila tudi v slovenski skupnosti in med drugim zbirala slovenske knjige za osrednjo britansko knjižnico v Londonu.

UMRL DUHOVNIK JOŽEF JACULIN

V videmski bolnišnici je 19. julija umrl duhovnik Jožef (Giuseppe) Jaculin, ki je odigral zelo sporno vlogo pri oblikovanju javnega mnenja o jezikovni pripadnosti Benečije. V cerkvi je vedno uporabljal slovensko govornico, ob tem pa trdil, da gre za slovenski jezik, ki pa ni slovenščina. To je leta 1996 tudi obrazložil v knjigi *Gli Slavi del Natisone* (ponatis leta 2007), leta 1998 pa je tudi izdal svetopisemski prevod Vangel svetega Mateuža s spremno besedo (Jožef Jaculin, *Mateuz an njegha vangel*).

Jaculin se je rodil 13. aprila 1920 v Gorenji Mersi. V duhovnika je bil posvečen leta 1944 v Vidmu. Do preselitve v dom za ostarele pred petimi leti je bil več kot 60 let župnik v Kravarju, od leta 1986 tudi v Sv. Lenartu. V mladih letih je veliko sodeloval tudi z znanim pridigarjem p. Riccardom Lombardijem (»božji mikrofon«).

Spomin na glasbenika Emila Komela

Ob 50-letnici smrti goriškega skladatelja, dirigenta in glasbenega pedagoga Emila Komela (1875-1960) so se te zanimive in izredno delavne osebnosti z več pobudami spomnili v župniji sv. Roka v goriški mestni četrti Podturn. Tudi tam se je namreč Komel razdajal, saj je v letih 1902-48 vodil krajevni cerkveni pevski zbor.

Center za ohranjanje in ovrednotenje ljudskega izročila iz Podturna je v italijanščini izdal brošuro na 32 straneh *Emil Komel*,

Compositore goriziano e maestro del coro di S. Rocco. Zanj sta nosilna prispevka napisala časnica Erika Jazbar (o glasbenikovi življenjski poti) in ravnatelj Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel prof. Silvan Kerševan (spomini na Komela in nadaljevanje njegovega pedagoškega dela). Zapisa o domačem zboru pa sta prispevala Vanni Feresin in Guido Bisiani. Publikacijo so predstavili na spominskem večeru 4. avgusta v Podturnu.

GLASBENIKI IZ SVETA IN SLOVENIJE

Svetovni slovenski kongres je v sodelovanju z Glasbeno matico iz Ljubljane, Društvom Hugo Wolf iz Slovenj Gradca, Krščansko kulturno zvezo iz Celovca in Društvom Kulturni dom Pliberk priredil II. konferenco slovenskih glasbenikov iz sveta in Slovenije. Začela se je 9. septembra v Slovenj Gradcu, kjer je imel uvodno predavanje skladatelj akademik Lojze Lebič. Nato so razpravljali o slovenski operi na tujem in slovenskih umetnikih v svetovnih opernih hišah, o slovenskih dirigentih in študiju dirigiranja v Sloveniji in v tujini, o slovenskih zborovskih piramidah, otroških pevskih zborih in glasbeno-scenskih projektih. Popoldansko zasedanje naslednjega dne, ki je bilo v Kulturnem domu v Pliberku, je bilo posvečeno slovenskim pevskim zborom v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu. Zvečer je bil tam še zaključni koncert.

Udeleženci so ob koncu v posebni izjavi obžalovali napovedi o spremembi zakona o medijih, po kateri bi se obseg predvajanja slovenske glasbe vseh žanrov zelo zmanjšal.

POSVEČENJE V OGLEJU

V Ogleju je bil 26. junija posvečen novomašnik italijanskega jezika iz goriške nadškofije. Prvič po njeni ustanovitvi leta 1751 trenutno ni v nobenem letniku bogoslovja nobenega njenega italijanskega, furlanskega ali slovenskega bogoslovca.

UMRL JE GLASBENIK MARKO BITEŽNIK

Na svojem domu na Dobrovi pri Ljubljani je 18. avgusta podlegel hudi bolezni tržaški glasbenik in glasbeni pedagog Marko Bitežnik. Rodil se je 1. maja 1958 v učiteljski družini v Gorici, odraščal pa v Trstu, kjer je maturiral na znanstvenem liceju Prešeren, študiral na Glasbeni matici in diplomiral iz violine na konservatoriju Tartini. Pozneje pa se je posvetil violi in nadaljeval študij na Akademiji za glasbo v Ljubljani. V slovenski prestolnici je nastopil službo kot violist v Slovenski filharmoniji in si ustvaril družino. Od leta 1985 je poučeval na Glasbeni matici v Trstu, glasbeni pedagogiki se je pozneje posvetil še na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani. Vrsto let je igral v godalnem kvartetu tržaške Glasbene matice.

Ocene

ZORA TAVČAR ŽARENJE

V intimnih izpovedih odprta, v čustvenih izlivih elegantna, v izražanju čutnosti nekoliko zadržana, v zgradbi uglajena, v verzem snovanju spretna, je avtorica pesniške zbirke *Žarenje* – Zora Tavčar. Zbirka je ob avtoričinem pomembnem življenjskem jubileju izšla pri Mohorjevi družbi v Gorici. Tavčerjeva posveča svoje pesmi možu Alojzu Rebuli za petdeset let ljubezni, kot je sama zapisala, vendar njena predanost vezani besedi je za desetletje starejša, saj so v knjigi zbrane pesmi, ki jih je pesnica snovala od leta 1947 vse do današnjih dni.

Motivno je pesniška zbirka raznolika, saj vključuje klasično izpovedano naklonjenost do rodnega kraja, krajinarske podobe kraškega sveta, pesniško govorico srečno zaljubljenih žene in sporočanje življenjskih spoznanj z verzi, ki popisujejo pesniščinne miselne položaje.

Radožive v pomenih in naravnim danostim približane so pesmi, vezane na pesničin rodni kraj. Označuje jih prvinsko doživljanje čiste narave, ki s svojo lepoto napolnjuje lirski subjekt z občutki svobode in veselja. V pesmi *Pomlad v Zasavju* pesnica istoveti pokrajino z razkošnim iskrenjem, tiho toploto in bleščečnostjo. Drugod se moči radostno razdvižajo nad hostami, ali se žitno polje kaže kot prešeren vrisk. V verzih so zaznavne nekatere kanonizirano upesnjene podobe, kot so zapisi rahlih krajinarskih impresij, povezovanje svetlih plasti doživljanja s prihodom pomladi ali motiv sonca, opisanega v soglasju z vero v življenje. Tradicionalne pesniške podobe avtorica prerašča z vnašanjem neobičajnih vizij, ki bralca presenetijo z nepričakovanostjo. Tako v že omenjeni pesmi *Pomlad v Zasavju* brsteče zeleno tihožitje izpodbije opis morja, ki valovi in trže vezi ter lirski subjekt popolnoma prevzame, da odplava med valove.

V opisih Krasa se pesnica še oklepa polepotenosti (*licencia poetica* – op.ur.) in harmonije, vendar vitalističnemu vzponu sledi deziluzija in razpo-

loženje pade v melanholijo, saj med radoživost in vzhičenost udrejo zakrknjenosti in grenkobe. Tako v pesmi *Jesen na openski gmajni* burja prevzame negativen pomen, postane nosilka ledenosti, ki ovije brinove jagode v solze. V verzifikacijah o Krasu se zaupanje v svetlobe zamaje, med utopične vizije vstopijo nelepota, dvomljivost in tesnoba. Grudasto ruševje in golo kamenje postaneta nosilca morečega stanja, v katerem prednjačita temna žalost in mrzla samota.

Vrhunec svetlega predstavljajo gotovo ljubezenske pesmi, saj pesnica istoveti ljubezensko čustvo z izvorom luči, s tihim zavetjem in z najzlahtnejšimi upi. Zaljubljenec prihaja tako s sončnim obrazom, z nasmehom, ki diši po zreli marelici, z besedami, ki napolnjujejo naročje s češnjami in dišečimi jabolki. Najzlahtnejša čustva zaživijo torej skozi podobe iz narave, ljubezen dosega svojo popolnost v sadnem zorenju, v razkošju zelenega, v pokajočem popju. Te slikovite, v romantiko odete slike, se naenkrat sprostijo in napolnijo z erotičnimi namigi. V pesmih zaživi ženska strast, da verzi zazvenijo kot nagovor k telesni ljubezni. Ljubezen postane ujetnica sladkega nasilja, v lirskem subjektu zagrmí kot slap in pušča grozdje v žilah. Telesna predanost ima veliko moč, saj lirskemu subjektu preustvarja obličje in predrugači intimo, tako kot sinje sence otemnjijo belino marmorja. Ponekod zadobi erotika igrive tone. Šegavo zvenita namreč ciklusa Črni konj iz Seville in Andaluzijska ljubezenska pesem, ko med južne vetrove stopi torero alabastrnega čela in se s pesnico spusti v izzivalen pogovor.

Pesnične refleksije so ujete v pesmih *Iz mračnih dni*, *Metamorfoza* in *Metamorfoza II*. Filozofija bivanja sledi pojmu intimnega zorenja, ki ga človeku prinaša izkušnja. Mestoma sprememba ojači notranji vitalizem, da se hrepenenje prelevi v svilnato čutenje in ljubezen sproži slavo stvarstvu. Hkrati pa minevanje podlega razočaranju, razpadu in ugašanju. Tedaj brezkončne sanje zaječijo, se nalomijo, nagnejo in uničijo. V pesmi *Tvoj*

obraz sčasoma utihne slap, razpade ograja in jabolka se sesujejo v travo.

Zbirka *Žarenje* sodi iz vsebinskega vidika med tista verzifikacijska dela, ki v prvi vrsti opevajo pristno življenjsko radost. Element vitalizma prevzame tudi besedišče, ki se čestokrat razbóhoti v estetsko dovršeno stilno igro.

Vilma Purič

TRE VALLATE TRE CULTURE – TRI DOLINE, TRI KULTURE

Že nekaj tednov ali celo mesecev se od časa do časa pojavljajo v tisku članki, ki opozarjajo na izid knjige z naslovom *Tre vallate tre culture*. Predstavitev knjige so bile v različnih krajih, postavljena pa je bila tudi razstava s fotografijami, zbranimi v zajetni publikaciji.

Odmevi so prinašali laskave ocene o tej svojevrstni knjigi, ki ima za cilj nekaj čisto novega: gre za predstavitev treh manjšin v Italiji, različnih po zgodovini, geografski danosti, jeziku, kulturi in običajih, ki pa jim je skupen status manjšine v isti državi. Gre za Rezijane, Grke in Albance.

Želja, da bi iz številnih fotografij, ki jih je od leta 1991 dalje posnel fotograf Santino Amedeo v Režiji, nastala knjiga, se je porodila pred nekaj leti med člani kulturnega društva Rozajanski Dum. V preteklih letih so v Režiji organizirali razstave, leta 2001 pa je izšel tudi koledar. Ker je imel fotograf tudi veliko posnetkov, ki so na podoben način kot Režijo predstavljali tudi dve drugi dolini, kjer živita manjšini, se je stvar skoraj naravno razvila in spotoma obogatila. Ob 25-letnici ustanovitve Rozajanskega Duma je z letnico 2008 izšla knjiga na 272 straneh, v njej pa je poleg 480 fotografij tudi izčrpno gradivo s prispevki o najrazličnejših vidikih teh manjšinskih stvarnosti.

Fotograf že na samem začetku pravi, da si je knjigo zamislila Luigia Negro, predsednica omenjenega društva, ob tem pa dodaja še številne njene zadalžitve, tako da postane bralcu jasno, kolikšen napor in kako obsežno delo je opravila Luigia Negro v dobrih

treh letih nastajanja knjige. Tolikšna zavzetost, natančnost in smisel za navezovanje stikov s strokovnjaki z različnih področij, pri tem pa tudi nedvomna vztrajnost in ljubezen do tovrstne dejavnosti – vse navedeno je prineslo odlični uspeh, ustvarilo je namreč knjigo, ki govori o preteklosti, o sedanosti, a odpira tudi nove možnosti za prihodnost.

Po uvodnih besedah soustvarjalcev knjige so nanizani prispevki številnih političnih predstavnikov iz obravnavanih krajev, kar daje publikaciji še posebno težo, saj se brez načrtovanja in zakonov, ki so v pristojnosti politikov, nobena skupnost ne more razvijati, manjšinske pa so celo obsojene na nezadržno izumiranje.

Oglejmo si zdaj, kako je knjiga sestavljena. V prvem delu so predstavljene posamezne doline: Rezija v naši deželi, dolina reke Sarmiento v Bazilikati in dolina reke Amendolea v Kalabriji. Sledijo fotografije obravnavanih krajev, poudarek pa je na naravnih lepotah. Po istem principu – najprej je besedna, nato slikovna predstavitev – so v drugem delu poglavja z naslovi Vasi, Življenje skupnosti, Ljudje. Nato je predstavljeno gospodarstvo, prikazan je delovni vsakdan, pripoved teče o vrednotah, medsebojnih odnosih in zabavah, dalje je v ospredju vprašanje jezika, šole in kulturne dejavnosti. Druga poglavja govorijo o verskih in drugačnih praznovanjih, o petju in glasbenih inštrumentih, o folklornih skupinah, zborih in godbah ter nošah. Posebno poglavje predstavljajo ples, versko življenje, kult mrtvih, tradicionalna poroka, ob koncu drugega dela pa so opisani tudi napor za ohranjanje tega bogastva in za razvijanje v smeri prihodnosti.

Tudi tretji del je razgiban in bogat. Vse tri manjšine imajo na svojem ozemlju narodni park in tudi o tem teče beseda, nanizane so nekatere zanimivosti iz preteklega življenja, pisci pa se tudi sprašujejo po perspektivah, ki jih je nujno imeti pred očmi, da se vsa stvar ne spremeni v arheologijo, zanimivo, ja, a brez življenja. Na koncu spregovorijo pesniki, ki izražajo navezanost na domači kraj, npr. Silvana Paletti v pesmi Žimja naša, Emilia Schillizzi s pesmijo Preljubi moji otroci in trije predstavniki grške skupnosti: Salvatore in Agostino Siviglia ter Salvino Nucera. Vsem je skupna ljubezen do rodnega kraja, v vseh pa je tudi strah pred odhodom, pred izgubo nekdanjega varnega naročja. Kako

preprosto, a trpko izzvenijo naslednji verzi v prevodu, ki prav gotovo ne dosega izvirnika, a imajo vseeno svojo izpovedno moč:

*Ti moja vas,
kako si se postarala,
jezik moj,
ne pojem več.*

Tre vallate tre culture je knjiga, ki bo pritegnila še tako zahtevnega bralca, in kdor jo bo prebral, si bo prej ali slej zaželel v tiste kraje, med tiste ljudi.

Magda Jevnikar

MARJAN BRADEŠKO PRIVLAČNA SLOVENIJA Ljubljana, Kmečki glas, 2009

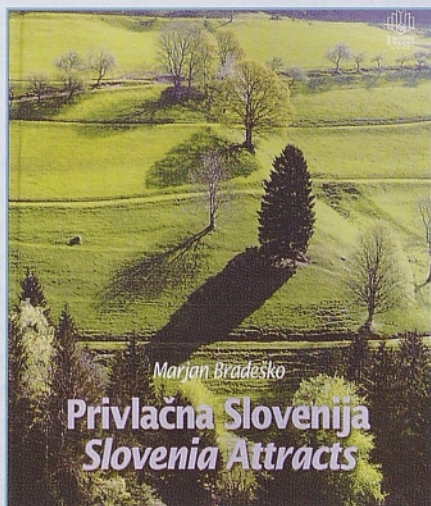
»Slovenija ima mnogo lepot«, pravi v uvodu avtor te foto monografije. Le te je okusil tudi sam, saj je kot ljubitelj slovenske narave, pohodnik, planinec in celo sourednik Planinskega vestnika prehodil skoraj vse dele naše ne male države. Opazoval je, gledal, fotografiral in se pogovarjal z domačini. Kar mu je ostalo lepega v spominu, je tudi zapisal; predvsem pa je v knjigi posredoval veliko število svojih fotografij, ki jih je izbral iz številne zaloge posnetkov. Te fotografije so zopet drugačne, kot jih najdemo v dosedanjih knjigah, saj jih je pripravil drug avtor, ki gleda svojo okolico z drugačnimi očmi, predvsem pa z drugačnim razmišljanjem.

Svojo pot je razdelil na 30 poglavij, 30 pokrajin, ki si sledijo kot »nova slovenska planinska pot«. Pričenja v Slovenski Istri, deželi rdečega ruja in domovini vinske trte refošk. Brkini so bili nekoč prazen in pust svet, danes pa je

oživljen, kjer je znano brkinsko žganje. Na Krasu je znano vino teran in tudi brez kraške burje ne bi bilo pršuta. Na robu Trnovskega gozda se rodi burja, ki prebivalcem Vipavske doline zagreni mnogo dni v letu. V porečju Idrijce je svet mračnih grap in igrivih voda; tu so doma idrijske čipke. V sončnih Goriških Brdih zori poleg češenj tudi drugo sadje. Na Tolminskem in Kobariškem se deroče vode iztekaajo v najlepšo evropsko reko Sočo; tod lahko srečamo še veliko spominov na grozote prve svetovne vojne. Koritnica in Možnica tečeta v svetu pod kamnitimi stenami dvatisočakov; malo višje, v Trenti lahko vidimo alpsko cvetje v naravnem okolju pa tudi v botaničnem vrtu. Nad Gorenjsko se dvigujejo naši najvišji vrhovi, Bohinja pa si brez našega največjega jezera in znamenitih kozolcev res ne moremo predstavljati. Ratitovec je najvišja gora v okolici Škofje Loke; v tem mestu vsako leto prirejajo tudi znameniti škofjeloški pasijon. V Zadreci dolini stoji največja gornjegrajska cerkev na Slovenskem; tod pa lahko dobimo izredno dobre domače mesne izdelke. Iz Solčave lahko pridemo v Logarsko dolino, našo največkrat opevan planinski svet. Pod Peco »še vedno« domuje kralj Matjaž, pod Paškim Kozjakom in Konjiško goro pa je skritih mnogo zgodovinskih spomenikov. Pohorje je pokrito z bogatimi smrekovimi gozdovi in številnimi jezери. Povsod v Slovenski goricih se vidi zelo daleč, na goričkem pa so številni srednjeveški gradovi. Tudi v daljnih Lendavskih goricih lahko najdemo Plečnikove stvaritve. Pod Donačko goro in Halozami so številni zdravilni vrelci, med zasanjanimi griči na Kozjanskem in Bizeljskem stoji v Olimju znameniti samostan. Na južnih obronkih Zasavja stojijo številne cerkvice, med Krko in Gorjanci pa je dežela slovenskega cvička. V Beli krajini je vse belo, od brez do oblačil narodnih noš, v Zgornji kolpski dolini pa je vse zeleno. V Ribniški dolini izdelujejo suho robo, ki so jo nekoč prodajali po širnem svetu, na Bloški planoti pa so se nekoč rodili slovenski smučarji. V Polhograjski dolini je močno razvito čebelarstvo; tu so prvič našli drugo slovensko zaščiten rožo, Blagajev volčin, na Ljubljanskem barju pa so pred več tisoč leti prebivali mostiščarji.

Ta knjiga je »Slovenija v malem«. Sprehodate se po njej in zaželeli si boste sprehoditi se tudi po pravi Sloveniji.

Ciril Velkovrh

Versko življenje Slovencev v Belgiji in na Nizozemskem (XVI. del)

Največja in najvažnejša kulturna prireditev belgijskih Slovencev v letu 1983 je bil 23. Slovenski dan v priredbi Slovenskega kulturnega društva Anton Martin Slomšek. Te velike prireditve, ki je bila 8. oktobra v kulturnem centru v Maasmechelenu, se je udeležila velika množica slovenskih rojakov. Slovesnost se je pričela že v jutranjih urah, ko je bila na vrsti služba božja, pri kateri so sodelovali duhovniki Ciril Turk iz Stuttgarta, Kazimir Gaberc iz Charle-roia, Stanko Kavalari iz Pas-De-Calaia, Martin Mlakar in Janez Pucelj iz Porurja v Nemčiji, Karel Kozina iz Bruslja, hrvaški župnik Drago Rogina iz Liègeja in krajevni slovenski duhovnik Vinko Žakelj. Pri slovenski službi božji je s slovenskimi nabožnimi pesmimi sodeloval društveni pevski zbor Slomšek.

Pri bogatem kulturnem sporedu, ki je potekal v popoldanskem času, je sodelovalo preko 140 oseb. Program so oblikovali pevski zbori folklorne skupine, dekleške plesne skupine in skupina muzikantov iz Stuttgarta, ki so pod vodstvom Cirila Turka izvajali slovensko narodnozabavno glasbo. Prisotno občinstvo je z velikim zanimanjem sledilo bogatemu sporedu in na koncu z bučnim aplavzom nagradilo vse nastopajoče.

V nedeljo, 30. oktobra 1983, je slovenski pevski zbor Zvon iz nizozemskega mesta Roermond sodeloval na veliki prireditvi, ki so jo organizirala nizozemska pevska društva iz Roermonda, ki so proslavljala 110. obletnico tamkajšnjih pevskih zborov.

Med važnejšimi kulturnimi dogodki v letu 1984 je vsekakor gostovanje cerkvenega mešanega pevskega zbora iz Rakovnika pri Ljubljani v Belgiji in na Nizozemskem od 28. aprila do 1. maja. V nedeljo, 29. aprila, je pevski zbor sodeloval v Lindenheuvelu na Nizo-

zemskem v cerkvi Naše ljube Gospe pri župnijiški maši v holandsčini. Poleg holandskega duhovnika sta somaševala tudi rakovniški župnik Ciril Slapšak in krajevni slovenski duhovnik V. Žakelj, ki je goste predstavil v obeh jezikih in izrekel velikonočno misel.

Istega dne je zbor imel koncert v dvorani Casino v belgijskem mestu Eisden. Slomškov mešani zbor je goste pozdravil s Prešernovo Zdravljico, nakar so nastopili gostje iz Slovenije. Program so sklenili s pesmijo Marija skoz življenje. Petju se je spontano pridružila vsa dvorana.

Slovensko Kulturno Društvo
SLOMŠEK
Sloveense Kulturele Vereniging

23.
SLOVENSKI DAN

sobota 8.
oktober 1983

CULTUREEL CENTRUM
Koninginnelaan 42 Maasmechelen

Vabilo na 23. Slovenski dan.

– Dandanes mora biti človek pripravljen na vse!

»Naš pes je zmeraj bolj len. Poprej mi je prinesel vrvico, ko je hotel ven, zdaj pa mi prinese ključe od avtomobila.«

• • •

»Ali vas bom smel še kdaj videti?«

»Telefonirajte mi! Moja številkica je v telefonskem imeniku.«

»In vaše ime?«

»Ime je tam zraven.«

• • •

»Ali sinoči niste slišali, ko sem trkal z metlo po stropu?«

»Seveda sem slišal. Nikar se ne opravičujte, saj smo bili tudi pri nas precej glasni!«

• • •

»Ob vse sem,« pove oče bodočemu zet, »ob hišo, ob avto – vse, kar sem imel, je izgubljeno. Ali se hočeš kljub temu poročiti z mojo hčerko?«

»Rajši ne, saj nisem tako nečloveški, da bi vam vzel še zadnje, kar vam je ostalo!«

Pred nebeškimi vrati stoji inštalater, ki ima komaj 36 let.

Nejevoljen vpraša svetega Petra: »Zakaj sem moral tako mlad umreti?«

Sveti Peter pogleda v knjigo, potem pove: »Po urah, ki si jih zaračunal svojim strankam, si star 97 let.«

• • •

»Zakaj petelin tako zgodaj kikirika?«

»Ker kasneje, ko se zbudijo kokoši, ne pride do besede.«

• • •

Gostitelj je zaigral pred gosti na klavir neko skladbo. Eden od gostov drugemu: »Ta bi moral igrati na radiu?«

»Ker igra tako dobro?«

»Ne, ampak ker radio lahko ugasneš.«

• • •

Žena možu: »Za dve minuti stopim k sosedi. Premešaj, prosim, golaž vsaki dve uri.«

– Ali nisi zadovoljen, da me vidiš, dragi?

Iz sporeda kmetijske razstave: »Ob 10. uri prihod govedi, ob 11. uri prihod častnih gostov, ob 12. uri skupno kosilo.«

• • •

Učiteljica pelje otroke na umetniško razstavo. »Glejte, otroci, ta slika naj bi predstavljala mater z otrokom.«

Niko se oglasi: »In zakaj je ne predstavlja?«

listnica uprave

DAROVİ V TISKOVNI SKLAD:

Janez Gradišnik – 20,00 €; dr. Danilo Sedmak – 20,00 €; Jože Strgar – 10,00 €; Marija Rus – 10,00 €; Ivan Peterlin – 200,00 €.

DAROVİ V SPOMIN:

V spomin na brata Tineta daruje Jože Velikonja 760,92 € za Mladiko.

DAROVİ ZA DRUŠTVO SLOVENSКИH IZOBRAŽENCEV:

Martin Breclj – 100,00 €.

Vsem darovalcem se iskreno zahvalujemo.

Novo pri mladiki

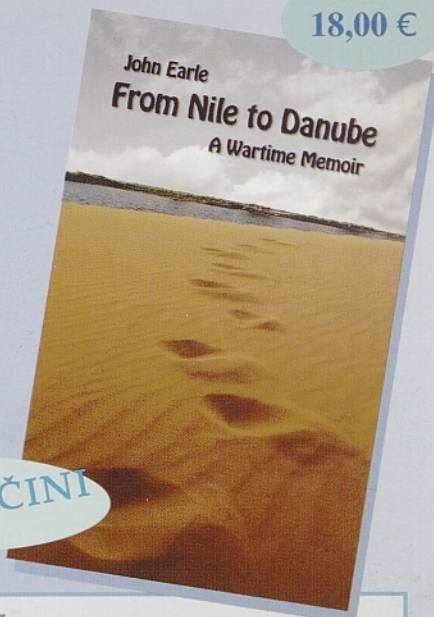
18,00 €

Milan Gregorič
MOJ DOM

Knjiga prinaša avtorjeve odzive na pomembnejša notranjepolitična in druga družbena dogajanja v času od slovenske politične pomladi naprej s posebnim poudarkom na to, kako so ta dogajanja sprejemali ljudje v Slovenski Istri.

18,00 €

John Earle
From Nile to Danube
A Wartime Memoir

V
ANGLEŠČINI

John Earle
FROM NILE TO DANUBE

John Earle, angleški časnikar, avtor knjige o primorskih padalcih in pobudnik spominskih slovesnosti za primorske padalce v Škrbini na Krasu, je avtor vojnih spominov »Od Nila do Donave«, ki so pravkar izšli v angleščini.

18,00 €

Bojan Pavletič
Zvoki barv

Bojan Pavletič
ZVOKI BARV

Postumni roman Bojana Pavletiča je subtilna pripoved ljubezenskega razmerja med starejšim slikarjem in mlado pianistko Anno. Umetniška senzibilnost ju povezuje, narodnostna pripadnost in starostna razlika ju ločuje.

M *založba*
MLADIKA

Trst, Ul. Donizetti 3, I-34133 • tel. 040-3480818; fax 040-633307 • e-mail: uprava@mladika.com

Obiščite nas na spletni strani www.mladika.com